

Аналітична записка

з питань порівняльного законодавства щодо правового статусу формувань із функціями Національної гвардії в окремих країнах-членах НАТО*

Анотація.

В аналітичній записці досліджено, які формування на кшталт Національної гвардії України, функціонують у країнах-членах НАТО (проаналізовано законодавство восьми країн: Іспанії, Італії, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Туреччини, Франції). З'ясовано правовий статус таких формувань та їх місце в системі безпеки держави; основні завдання і функції; розмежування військових і правоохоронних функцій; юрисдикцію; повноваження тощо. Виявлено спільні та відмінні риси у діяльності цих формувань, які мають назву «Національна гвардія», «жандармерія» або інші споріднені назви. Виокремлено функції військової поліції (військової жандармерії). Порівняльна характеристика відображена у Додатку 1.

I. Вступна частина.

У багатьох державах існують воєнізовані формування, які залучаються до виконання правоохоронних функцій. У світі сформувались певні уніфіковані стандарти правоохоронних органів у військовій сфері. Кожна держава самостійно визначає структуру та підпорядкування правоохоронних та військових формувань, керуючись національними особливостями. Підпорядкування та компетенція військового правоохоронного органу залежить від концепції військової юрисдикції, яка притаманна певній державі.

Попри відмінності у назві, в організації, засадах формування та порядку проходження служби, різноплановості завдань, підпорядкованості, що, у свою чергу, залежить від багатьох факторів (територіального та державного устрою), їх об'єднує основний вид службової діяльності, а саме виконання функцій охорони публічної безпеки та забезпечення публічного порядку.

У країнах-членах НАТО існує централізована (континентальна) модель поліцейської системи. При цьому така модель є двох видів: (1) із забезпеченням внутрішньої безпеки лише силами цивільної поліції без спеціальних поліцейських формувань збройних сил: Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія, Ірландія; (2) із постійним використанням спеціальних поліцейських формувань збройних сил – як правило, жандармерії або національної гвардії: Франція, Іспанія, Італія, Португалія, Люксембург, Туреччина, Ізраїль. Для другого різновиду характерним є використання у забезпеченні громадської безпеки як національної поліції, так і жандармерії (гвардії, інших споріднених формувань).

У цілому, питання наділення тих чи інших формувань військовими і одночасно правоохоронними функціями перебуває в межах інституту військової юстиції. У зв'язку з цим, існує дві моделі: (1) військове формування як правоохоронний орган – військова поліція у складі збройних сил за прикладом США, Канади, Великобританії, Німеччини; (2) правоохоронний орган, як військове формування – жандармерія, що підпорядковується цивільним правоохоронним органам (значна кількість європейських країн-членів НАТО).

Нині більшість функцій, споріднених з діяльністю Національної гвардії України, притаманні саме жандармерії.

Жандармерія (фр. *Gens d'armes*, букв. – «люди зброї») – це особливий вид державної поліції, організованої на військових засадах; поліція, що має військову організацію і виконує охоронні функції усередині держави та в армії (польова жандармерія чи військова поліція).

В ЄС у 2006 році було утворено Європейські сили жандармерії (EUROGENDFOR або EGF)¹. До складу цієї структури входять жандармерії семи держав: Італії, Франції, Нідерландів, Польщі, Португалії, Румунії та Іспанії. Європейська жандармерія не є органом ЄС, проте брати участь в цьому підрозділі можуть виключно держави-члени ЄС або кандидати на вступ.

Європейські сили жандармерії являють собою мілітаризовані оперативні підрозділи, які виконують поліцейські функції у рамках операцій з врегулювання криз, відповідно до статті 1 Договору про створення Європейських сил жандармерії від 18 жовтня 2007 року. Європейські сили жандармерії не є самостійним суб'єктом міжнародного права, а виступають особливим інструментом, за допомогою якого держави-учасники домовилися постачати свої формування поліції з воєнним статусом для врегулювання кризових ситуацій у світі. Слід зазначити, що з грудня 2009 року EGF бере участь у Міжнародних силах сприяння безпеки НАТО. Також Європейські сили жандармерії тривалий час брали участь у навчанні співробітників афганської національної поліції цивільного порядку. У 2010 році місія EGF була розгорнута на Гаїті з метою організації допомоги у сфері забезпечення громадської безпеки та підтримання миру. Також Європейські сили жандармерії залучаються у якості миротворців до операцій ООН.

Оскільки жандармерія є центральною силою та має військовий статус, вона успадкувала авторитарні конотації. Жандарми в Європі мають статус військових. Проте вони були перепідпорядковані від Міністерства оборони Міністерству внутрішніх справ під час зміни (розширення) їх суспільних функцій. На практиці жандарми стали квазі-цивільною поліцією, проте такою, що носить військову уніформу. Зазвичай жандармерії наділені правоохоронними повноваженнями, аналогічно до цивільної поліції, разом із тим мають підготовку зі спеціальної військової тактики.

Склад жандармерій та воєнізованої поліції значно відрізняються навіть у рамках Європейських сил жандармерії. Деякі з них більше нагадують збройні сили із цивільним поліцейським потенціалом, мають військовий статус та їхні місії належать до сфери відповідальності міністерства або департаменту оборони. Жандармерії доволі часто виконують конкретні функції безпеки, поєднуючи проблеми внутрішньої та національної безпеки, наприклад, здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом, транснаціональною злочинністю, забезпечують прикордонний контроль та міжнародні миротворчі операції. Мають додаткову функцію у сфері забезпечення національної оборони, яку вони беруть на себе під час війни чи у відповідь на конкретні загрози на період надзвичайного або воєнного стану.

¹ Arcudi, Giovanni; Smith, Michael E. (2013). The European Gendarmerie Force: A solution in search of problems? *European Security* 22: 1–20. DOI:10.1080/09662839.2012.747511. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09662839.2012.747511>

Жандармерії наділені компетенцією для швидкого реагування, коли проблеми безпеки перевищують можливості та спроможності цивільної поліції, але військові дії у відповідь мають бути надмірними і поставлять під загрозу життя та безпеку цивільного населення.

Отже, Європейські сили жандармерії є силами інтервенції з милітаризованими поліцейськими функціями і спеціалізацією, спрямованою на врегулювання та подолання кризових явищ й ситуацій. Формат діяльності Європейських сил жандармерії – міжнародна співпраця правоохоронних структур із військовим статусом країн ЄС, здатна на швидке розгортання та призначена для участі в заходах із врегулювання кризових ситуацій, захисту прав і свобод громадян, відновлення верховенства права в зонах конфліктів. Членами EGF можуть бути правоохоронні структури, які мають військовий статус країн-членів ЄС.

Одним із провідних напрямків зміцнення спроможностей країн ЄС та НАТО стає розбудова воєнізованих формувань як резерву основних сил оборони у випадку збройної агресії та виникнення надзвичайних ситуацій. Наприклад, у листопаді 2016 року в Польщі схвалено закон про створення Військ територіальної оборони, які формуються і діють за моделлю Національної гвардії США. В країнах Балтії йде удосконалення добровольчих воєнізованих формувань (Kaitseliit – в Естонії, Zemessardze – у Латвії, National Defence Volunteer Forces – у Литві), які традиційно складають ядро сил оборони держави².

У зв'язку із диференційованими підходами до організації діяльності воєнізованих формувань із поліцейськими (правоохоронними функціями) у країнах-членах НАТО, доцільно розглянути досвід окремих із них (які вказані у зверненні).

II. Основна частина.

Іспанія.

Система забезпечення внутрішньої безпеки Іспанії складається з двох головних елементів, які історично склалися – Цивільної гвардії (Guardia Civil) або Жандармерії (La Venemera) і Національного корпусу поліції, які об'єднані єдиною метою і загальними завданнями, кожний з яких являє собою комплексну підсистему, що характеризується певними функціонально-організаційними властивостями та особливостями.

Цивільна гвардія Іспанії була утворена ще у 1844 році та являє собою спеціалізоване воєнізоване формування, яке перебуває у підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ та Міністерства оборони Іспанії³. При цьому, управлінська роль Міністерства оборони обмежена, за виключенням запровадження правового режиму воєнного стану, коли це міністерство набуває виняткові повноваження. Цивільна гвардія посідає першочергове та важливе місце у системі правоохоронних органів Іспанії. Вищим органом управління Цивільної гвардії є Генеральний директорат, що структурно перебуває у відомстві Державного департаменту безпеки Міністерства внутрішніх справ

² Національна гвардія України: шляхи розвитку. Женева-Київ. 2017. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/The-National-Guard-of-Ukraine-Development-Options_ukr.pdf

³ Guardia Civil. URL: <https://www.guardiacivil.es>

Іспанії. Загальне керівництво Цивільною гвардією здійснює Уряд королівства Іспанія.

Корпус жандармерії відомий в Іспанії як *benemérita* (авторитетний). Цивільна гвардія Іспанії має найвищу довіру серед населення.

Цивільна гвардія Іспанії забезпечує реалізацію правоохоронної функції, залучається до виконання миротворчих місій та є важливою складовою частиною Європейської жандармерії⁴.

Правовою основою створення та діяльності Цивільної гвардії (Жандармерії) є Конституція⁵ від 29 грудня 1978 року та Органічний закон Королівства Іспанії від 13 березня 1986 року № 2/1986 «Про сили і корпуси безпеки»⁶. Відповідно до норм й положень Органічного закону внутрішня безпека визначена як виняткова компетенція центрального Уряду держави. Органічний закон (який в ієрархії знаходиться між Конституцією й звичайними законами, прийнятими парламентом) детально визначає обов'язки й сферу відповідальності органів правопорядку. Нормативно задекларовано, що усі підрозділи, цивільні (національна поліція) або військові (цивільна гвардія), входять до складу міністерства й підпорядковуються міністру внутрішніх справ. В результаті ні Міністерство оборони Іспанії, ні армія не можуть впливати на питання забезпечення внутрішньої безпеки держави. Відповідно до Конституції, місія усіх підрозділів безпеки Іспанії (*Las Fuerzas y Cuerpos de seguridad*) – «захищати права та свободи громадян і гарантувати громадську безпеку».

Іспанська Цивільна гвардія має чотирьохрівневу структуру, яка відповідає адміністративно-територіальному поділу держави, а саме: 2100 гвардійських ділянок, 200 оперативних груп (комендатур), 57 провінційних управлінь і 17 регіональних підрозділів⁷. Це воєнізований підрозділ, що сумарно складається зі штатної чисельності 80 500 гвардійців, які працюють у 200 комендатурах по усій території Іспанії, в основному у сільських районах і містечках, населення яких складає менше 20 000 чоловік. Таким чином, Цивільна гвардія Іспанії функціонує у форматі воєнізованої сили охорони правопорядку, а її військовослужбовці мають спеціальні звання. Нарівні з Національною поліцією Іспанії Цивільна гвардія виконує функції щодо охорони громадського порядку, проте на відміну від поліції діє переважно за межами міст. Її підрозділи фактично є поліцією на місцях. У рамках своїх повсякденних обов'язків, Цивільна гвардія Іспанії здійснює патрулювання та розслідування злочинів в сільській місцевості, включаючи автошляхи, магістралі, порти, іншу інфраструктуру, тоді як поліція займається безпекою в міських районах та у мегаполісах.

Цивільна гвардія зазвичай дислокується в *casas cuartel*, які є як невеликими житловими гарнізонами (казармами), так і повністю обладнаними поліцейськими дільницями. На відміну від військових та поліцейських, які можуть орендувати або винаймати житло, гвардійці змушені постійно

⁴ EUROGENDFOR (EGF). URL: <https://eurogendfor.org/>

⁵ Constitución Española 29/12/1978. URL: [https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/(1)/con)

⁶ Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1986-6859>

⁷ Estructura y organización de la Guardia Civil. URL: <http://www.guardiacivil.es/es/institucional/estructuraorganizacion/index.html>

проживати у казармах зі своїми сім'ями, яких по усій території Іспанії налічується понад 3 тис.

До основних повноважень Цивільної гвардії відносяться:

- забезпечення та підтримання громадського порядку;
- забезпечення заходів у сфері безпеки, спостереження, контролю у громадських місцях та під час публічних заходів скупчення людей;
- запобігання та боротьба з контрабандою;
- забезпечення фінансової безпеки та проведення фінансового моніторингу;
- забезпечення контролю каботажу та безпеки портової інфраструктури;
- забезпечення екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища;
- запобігання неправомірному використанню надр, загальнопоширених корисних копалин, національних природних ресурсів (SEPRONA);
- проведення операцій по боротьбі з незаконним обігом наркотиків;
- боротьба з торгівлею людьми;
- боротьба з відмиванням «брудних» коштів;
- боротьба з незаконним обігом зброї та боєприпасів;
- боротьба з нелегальною міграцією;
- проведення фільтраційних та контрольних заходів в усіх пунктах пропуску на державних та митних кордонах Іспанії (авіаційних, морських та сухопутних).

Окрім того, Цивільна гвардія несе відповідальність за охорону та безпеку у межах своєї юрисдикції, яка включає:

- правоохоронну функцію на усій території Іспанії за виключенням міст з населенням понад 20 тис. мешканців (за виключенням таких провінцій, як Каталонія, Канари, Навара, Еускаді (Країна Басків);
- дорожній патруль (за виключенням таких провінцій як Каталонія, Навара, Еускаді (Країна Басків);
- фізичний захист та забезпечення особистої безпеки короля Іспанії та інших членів іспанської королівської сім'ї;
- повноваження військової поліції у рамках військового розгортання за кордоном (миротворчі операції);
- забезпечення митних режимів, митної безпеки, контроль пропускового режиму у портах;
- забезпечення авіаційної безпеки (служба безпеки аеропортів);
- забезпечення безпеки в'язниць, слідчих ізоляторів, місць позбавлення волі, охорона ув'язнених та засуджених осіб;
- організація транспортного переміщення ув'язнених, арештованих та свідків;
- контроль незаконного обігу зброї та видача відповідних ліцензій;
- виконання саперних та вибухонебезпечних робіт, розмінування територій та об'єктів (TEDAX);
- проведення операцій високого ризику та спецоперацій (UEI);

- забезпечення берегової охорони у рамках діяльності Європейської агенції FRONTEX;
- забезпечення безпеки консульських установ та дипломатичних представництв;
- проведення розвідувальних операцій, боротьба з тероризмом (SIGC);
- проведення пошуково-рятувальних робіт в горах та у випадку надзвичайних ситуацій;
- видача дозвільної документації для мисливців;
- контроль над автомобільними вихлопами та забрудненням атмосферного повітря;
- діяльність власних сил спеціальних операцій (відділ по боротьбі з тероризмом) (UAR).

До додаткових обов'язків Цивільної гвардії Іспанії також відноситься забезпечення безпеки дорожнього руху на автошляхах та магістралях, яким опікується спеціальний підрозділ (Agrupación de Tráfico – Traffic Group), оскільки в Іспанії відсутня спеціальна дорожня поліція. Окрім того, – це захист прибережних захисних смуг та узбережжя (митний та прикордонний контроль), надання населенню послуг електронного адміністрування, контроль за здійсненням безпеки польотів та цивільною авіацією SAER (Servicio Aéreo).

Відсутність представників Цивільної гвардії у Каталонії, Наварі, у провінції «Країна Басків» та на Канарах пояснюється тим, що ці регіони самостійно формують свою регіональну безпекову політику. Так регіональна поліція «Mossos D'Esquadra» діє у Каталонії, «Policia Foral» – в Наваррі, «Ertzaina» – на території Країни Басків, «Policia de Canarias» діє на Канарських островах.

Правове положення Цивільної гвардії визначене статтею 9 зазначеного Органічного закону, за якою це військове збройне формування, що підпорядковується міністру внутрішніх справ з метою виконання функцій з охорони і забезпечення громадського порядку, та міністру оборони – у виконанні завдань військового характеру, які можуть покладатися на неї цим міністром або Урядом. У військовий час, а також у разі оголошення надзвичайного стану Цивільна гвардія підпорядковується виключно міністру оборони. Відповідно до Організаційного регламенту Збройних Сил Цивільна гвардія є військовим корпусом, що входить до складу сухопутних сил і виконує функції у сфері забезпечення громадського порядку і безпеки. Таким чином, Цивільна гвардія є різновидом сухопутних військ і, виконуючи також поліцейські функції, перебуває у подвійному підпорядкуванні.

При виконанні завдань митного контролю і боротьби з контрабандою підрозділи Цивільної гвардії, що спеціалізуються на цій діяльності, підпорядковуються ще і міністрові фінансів, а при здійсненні оперативно-розшукових дій – судовій владі в особі слідчих суддів. Відмінними рисами Цивільної гвардії Іспанії є військовий характер її організації та багатоцільове призначення. Вона здійснює адміністративну, оперативно-розшукову і слідчу (за дорученням слідчого судді) діяльність, виступаючи в ролі адміністративної, судової і військової поліції. Таким широким спектром службових обов'язків не

володіє жодна поліцейська служба держави. Наприклад, в Іспанії підрозділи поліції мають обмежені повноваження та діють лише у своїх муніципалітетах і підзвітні меру міста. Кожний регіональний підрозділ (коли такий існує) володіє усіма повноваженнями, але тільки в межах своєї автономії, тоді як підрозділи Цивільної гвардії розміщуються по всій території держави (окрім вказаних 4 регіонів Іспанії) на постійній основі і мають повноваження розслідувати всі типи правопорушень та злочинів, здійснювати негласні слідчі дії та проводити розвідувальну та контррозвідувальну діяльність.

Цивільна гвардія Іспанії має повноваження проводити досудове розслідування та здійснювати як слідчі, так і процесуальні дії, спецоперації, складати протоколи про адміністративні правопорушення, збирати докази, застосовувати заходи примусу, затримання, особистого огляду, обшуку, огляду речей, накладання адміністративних стягнень. Використання спеціальних засобів та вогнепальної зброї надано у рамках повноважень, передбачених Органічним законом Королівства Іспанії від 13 березня 1986 року № 2/1986 «Про сили і корпуси безпеки».

Окрім загальних функцій, визначених законодавством, встановлено наступний фактичний розподіл повноважень, які здійснює Цивільна гвардія: функції, що впливають з положень законодавства щодо зброї та вибухових речовин; фінансовий захист держави та дії, спрямовані на попередження і обвинувачення у справах про контрабанду; контроль руху, пересування транспорту на міжміських публічних шляхах; охорона наземних комунікацій, узбережжя, кордонів, портів, аеропортів, а також об'єктів, які їй вимагають у силу свого характеру; забезпечення виконання норм, спрямованих на збереження природи та довкілля, водних ресурсів, а також рибних, лісових ресурсів і ресурсів будь-якого іншого характеру, пов'язаних з природою; міжміські перевезення затриманих і заарештованих осіб; інші функції, що покладаються на неї чинним законодавством.

Уся діяльність Цивільної гвардії (як і інших сил й корпусів безпеки Іспанії) при здійсненні функцій судової поліції підконтрольна судовій владі та прокуратурі, на що прямо вказує стаття 126 Конституції Іспанії «Судова поліція у своїх діях з розслідування злочинів, виявлення правопорушників і доказуванні їхньої вини підзвітна суддям, членам судів і прокуратурі».

Слід також зазначити, що Цивільна гвардія наділена широкими процесуальними повноваженнями, особливо при проведенні дій, що мають примусовий характер і пов'язані із посяганнями на права і свободи громадян. Якщо громадська безпека знаходиться під загрозою і звичайні заходи, що вживаються силами безпеки, не надають результату, Уряд відповідно до статті 116 Конституції Іспанії оголошує надзвичайний стан. При надзвичайних обставинах Цивільна гвардія і Національний корпус поліції об'єднуються і діють під керівництвом Губернаторів (аналог французьких префектів) незалежно від територіального розмежування та розподілу. З моменту введення надзвичайного стану Цивільна гвардія отримує виключне право забороняти або обмежувати переміщення осіб і транспорту по певних районах і в певний час доби, визначати спеціальні зони безпеки і режим перебування в них, затримувати будь-яких осіб,

якщо це необхідно, проводити перевірки, обшуки і виїмки в будь-яких приміщеннях (окрім іноземних представництв, що володіють імунітетом) і в будь-який час доби. Одночасно з вищевикладеним, проводиться повна або часткова відміна дозволу на володіння зброєю та її зберігання, підвищуються розміри штрафів за здійснення різних правопорушень.

Цивільна гвардія має навіть повноваження проводити розвідувально-агентурну діяльність та має власну групу швидкого реагування.

Комплектування підрозділів Цивільної гвардії Іспанії здійснюється на конкурсних засадах. Проходження служби здійснюється виключно на умовах контракту. Встановлюються вимоги для кандидатів на службу, зокрема: вільне володіння іспанською мовою; іспанське громадянство; дієздатний вік від 18 до 31 року; наявність базової середньої освіти; відсутність хронічних або психічних захворювань; зріст для чоловіків не менш 165 см, для жінок – 155 см; вміння плавати, позитивна характеристика від представників муніципалітету за місцем проживання.

Елементом однострою, який характеризує Цивільну гвардію є трикутниковий чорний головний убір як офіційний символ. Кожен гвардієць має особистий персональний жетон. На озброєнні Цивільної гвардії Іспанії перебувають літаки та гелікоптери. Танки та бронетехніка на озброєнні не перебувають.

За невиконання законних вимог гвардійців передбачається адміністративна або кримінальна відповідальність. За невиконання законних вимог зупинки транспорту, пред'явлення документів, що посвідчують особу, надання фальсифікованих документів, спроби втекти від патруля гвардійців винна особа затримується (арештовується) та у подальшому карається відповідно до норм Кримінального кодексу Іспанії⁸. Цивільна гвардія активно взаємодіє з поліцією⁹.

Таким чином, Цивільна гвардія Іспанії – максимально деполітизований правоохоронний інститут, що органічно вписується в систему органів забезпечення безпеки держави і покликаний замінювати «цивільну» поліцію в екстремальних ситуаціях, а в звичайних умовах – контролювати її (на взаємній основі). Цивільна гвардія Іспанії має досить широкий спектр повноважень, починаючи від патрулювання поза межами великих населених пунктів, підтримання безпеки й громадського порядку і завершуючи проведенням спецоперацій щодо боротьби з тероризмом, сепаратизмом, організованою транснаціональною злочинністю, незаконним обігом наркотиків тощо.

Італія.

В цій державі функціонує Корпус карабінерів – специфічне воєнізоване формування, наділене великим спектром поліцейських та військових повноважень. При вирішенні військових завдань карабінери підпорядковуються Міністерству оборони Італії, при вирішенні завдань поліцейського характеру –

⁸Penal Code (Organic Law No.10/1995). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/126619>

⁹Cae una banda que robaba mercancía de camiones y almacenaba 2,5 millones en productos. URL: <https://www.infobae.com/espana/agencias/2023/08/08/cae-una-banda-que-robaba-mercancia-de-camiones-y-almacenaba-25-millones-en-productos>

Міністерству внутрішніх справ Італії. Правову основу діяльності Корпусу карабінерів становлять: Конституція¹⁰, органічні закони, які стосуються сфер безпеки¹¹ та оборони¹², Кримінальний кодекс¹³, Польовий статут Корпусу карабінерів¹⁴.

Корпус карабінерів є родом сухопутних військ Збройних сил Італії, має широкі юрисдикційні повноваження та багатоцільове призначення: військовослужбовці (карабінери) здійснюють поліцейські функції на території усєї держави, зокрема військовій та цивільній сферах; беруть участь в охороні державного кордону та забезпечують безпеку особливо важливих об'єктів критичної інфраструктури тощо¹⁵. Окрім того, карабінерам дозволяється мати у своєму складі слідчі, оперативні та оперативно-технічні підрозділи.

У Польовому статуті Корпус карабінерів визначається як елітний рід військ – війська карабінерів. Корпус карабінерів є найбільшим за чисельністю воєнізованим формуванням з правоохоронними функціями (понад 210 тис. співробітників). Законодавець надав Корпусу карабінерів широкий спектр повноважень у сфері забезпечення безпеки держави, визначивши їхню спеціалізацію щодо охорони правопорядку у таких сферах, як: боротьба із злочинністю, тероризмом, нелегальною міграцією, незаконним обігом наркотиків, контрабандою тощо.

Залежно від повноважень, Корпус карабінерів поділяється на 4 види: судовий підрозділ (кримінальний блок); адміністративний підрозділ (адміністративний блок); внутріармійський блок (військова поліція) та міжміністерський блок.

Як частина Збройних сил Італії карабінери виконують такі функції: а) захист нації, державних установ та ресурсів у разі національного лиха; б) участь у військових операціях в Італії та за кордоном, миротворчі операції за кордоном, надання допомоги місцевій поліції в областях, де необхідні сили з підтримки правопорядку; в) здійснення функцій військової поліції в Збройних силах; г) здійснення функцій судової військової поліції; д) забезпечення безпеки італійських дипломатичних установ за кордоном; е) проведення мобілізації.

Як частина поліції карабінери виконують такі обов'язки: а) охорона судового та громадського порядку, а також забезпечення громадської безпеки; б) захист національних громадянських інститутів в зонах лиха і допомога місцевому населенню. Більш того, в структурі корпусу карабінерів є відділи по боротьбі з порушеннями у сфері сільського господарства та трудового законодавства, по боротьбі із злочинами в банківській та фінансовій сферах.

¹⁰ Costituzione della Repubblica Italiana. URL: <https://www.senato.it/istituzione/la-costituzione>

¹¹ Legge. 648/1982 13.09.1982. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1982-09-13:646!vig=>

¹² Legge. 124/2007 03.08.2007. URL: <https://www.sicurezza nazionale.gov.it/sisr.nsf/documentazione/riferimenti-giuridici/normativa-differimento/legge-124-2007.ht>

¹³ Codice penale. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale>

¹⁴ Regolamento di Disciplina Militare. Decreto del Presidente della Repubblica 11/07/1986 Num. 545. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:presidente.repubblica:decreto:1986:545>

¹⁵ Legge. 297/ 2000. 05.10.2000. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2000-10-05:297>

Генеральна штаб-квартира керує територіальними, мобільними та спеціальними підрозділами карабінерів. Всі структурні підрозділи Корпусу карабінерів діляться на дві гілки: територіальні, які виконують завдання в конкретній місцевості, і мобільні, призначені для посилення територіальних структур у разі ускладнення обстановки в тій чи іншій провінції¹⁶. Тобто до складу Корпусу карабінерів входять дві мобільні бригади. Перша дислокується в Римі і складається з 11 батальйонів оперативного втручання і гірського полку. До 2-ї мобільної бригади зі штабом в Ліворно входять група спеціального втручання «Gruppo d'intervento speciale» (GIS), що спеціалізується на спецопераціях зі звільнення заручників, 1-й полк парашутистів «Tuscania», 7-й і 13-й полки оперативного втручання. Окрім цього, до складу командування входять спецпідрозділи, які виконують функції особистої охорони перших осіб держави, група спецоперацій «ROS», що відповідальна за боротьбу з організованою злочинністю і розкриття особливо тяжких кримінальних злочинів. Ця структура має головний офіс, 26 відділів та 4 оперативні підрозділи. Також до складу спецпідрозділів входить гелікоптерна група, яка гарантує в екстремальних випадках оперативне реагування протягом 30 хвилин у будь-якій провінції Італії.

Якщо поліція являє собою цивільне формування, яке безпосередньо підпорядковується Міністерству внутрішніх справ, то Корпус карабінерів – військова структура, яка перебуває насамперед у підпорядкуванні міністра оборони, але яка виконує й цивільні (поліцейські) функції. Саме в частині цих функцій карабінери підпорядковуються міністру внутрішніх справ.

Під час виконання особливих завдань деякі частини функціонально залежать від інших міністерств (наприклад від Міністерства охорони здоров'я, Міністерства охорони навколишнього середовища, Міністерства охорони культурної спадщини, Міністерства праці, Міністерства аграрної політики, Міністерства закордонних справ) та інших органів державної влади (наприклад від Президента Республіки, Парламенту, Конституційного суду та Уряду). Відповідно до Кримінально-процесуального кодексу, під час виконання завдань кримінальної поліції карабінери Італії перебувають у підпорядкуванні судової влади¹⁷.

У свою чергу Корпус карабінерів – військове формування, засноване на Сардинії у місті Кальярі у 1814 році та з 2000 року є одним із діючих підрозділів Збройних сил Італійської Республіки. В структурі італійської правоохоронної системи Корпус карабінерів займає подвійну функціональну природу: з одного боку вони є частиною Збройних сил держави та навіть виконують завдання за кордоном у складі миротворчих місій, а з іншого – забезпечують безпеку та громадський порядок. При цьому, під час проведення цивільних операцій Корпус карабінерів підпорядковуються поліції, оскільки останні вважаються спеціалізованими підрозділами у сфері охорони громадського правопорядку. Загальне управління Корпусом карабінерів здійснює безпосередньо

¹⁶ Missioni dei Carabinieri. URL: <http://www.carabinieri.it>

¹⁷ Флурі Ф., Бадрак В. Національна гвардія України: шляхи розвитку. Женева-Київ, 2017. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/The-National-Guard-of-Ukraine-Development-Options_ukr.pdf

Міністерство оборони. Таким чином, Корпус карабінерів опікується функціями як військовими, так і поліцейськими. Сфера відповідальності карабінерів – «*territorio extraurbano*» – приміська та сільська місцевість, маленькі міста, а поліція у свою чергу, забезпечує безпеку та громадський порядок у межах міст та мегаполісів. Формат забезпечення громадського порядку включає патрулювання вулиць, зупинка автотранспорту, перевірка документів тощо. Враховуючи, що будь-який злочин або правопорушення було скоєно у межах певної комуни, то розслідування проводять обидві структури спільно поліції з карабінерами.

В Італії Корпус карабінерів одночасно має повноваження військової поліції. Також на карабінерів покладено обов'язок у сфері боротьби з організованою злочинністю та з італійською мафією, злочинами терористичної спрямованості. До специфічних компетенцій карабінерів відносяться: захист та збереження цивільного та військового майна; розслідування тяжких злочинів, скоєних організованими кримінальними угрупованнями; забезпечення охорони споруд та будівель Міністерства закордонних справ у Римі та дипломатичних місій, розташованих за кордоном; у випадку необхідності мають власні повітряно-десантні або водолазні загони; забезпечення проведення судової експертизи за запитами органів правосуддя або за наказом командування; здійснення інспекторської перевірки виробництва та продажу продуктів харчування та напоїв; вжиття заходів, спрямованих на запобігання та протидію викрадання культурних та національних цінностей; організація системи боротьби з підробкою грошових коштів на національному та міжнародному рівнях; забезпечення виконання норм та приписів європейського законодавства у сфері сільського господарства та продовольчого забезпечення (виявлення та запобігання розтратам, крадіжкам, навмисного знищення врожаю сільськогосподарських культур тощо).

Під юрисдикцію карабінерів підпадають як цивільні особи, так і військовий персонал. Вся організація походить від італійської армії, в якій підрозділи карабінерів під назвою «*Corpo dei Carabinieri*» діяли як типова військова поліція. Корпусом карабінерів командує *Comando*, що складається з *comandante generale* (генерал), *vice-comandante generale* (генерал-лейтенант) і штабу. Штаб-квартира *Comando* і штаб-квартира карабінерів знаходяться в Римі. Штаб-квартира карабінерів має директорів, які відповідають за адміністрацію, охорону здоров'я, техніку, а також комісію ветеранів.

Головний штаб карабінерів поділяється на 6 департаментів:

- Департамент I – відповідає за оперативні сили, підготовку персоналу та професійну та службову дисципліну;
- Департамент II – оперативно-штабний;
- Департамент III – відповідає за інформаційні технології, а також забезпечення телекомунікацій;
- Департамент IV – відповідає за логістику, доставку обладнання та витратних матеріалів (господарського забезпечення);
- Департамент V – відповідає за комунікації та загальні відносини (прес-служба);

- Департамент VI – відповідає за планування кошторису та інші фінансові питання (планово-фінансовий).

Штаб-квартира та комендатури карабінерів охоплюють усю країну. Ядро корпусу складають територіальні організації, у яких працює понад 80 % усіх карабінерів. Італія поділяється на 5 зон відповідальності карабінерів у кожній дислокується своя дивізія: «Пастренго», «Вітторія Венето», «Подгора», «Огаден», «Деглі Скреті». Таким чином, по всій державі існує адміністративна ієрархія, що складається відповідно із 5 штабів Міжрегіонального корпусу карабінерів під керівництвом керівника у званні генерал-майора. Рівнем нижче існує 19 регіональних штабів карабінерів, якими керує бригадний генерал. Структурно є 102 провінційні штаби військ карабінерів, якими командує посадова військова особа у званні полковника або підполковника. Команди провінцій знаходяться в столиці кожної італійської провінції, за винятком провінції Аоста, де є власні територіальні підрозділи. Штаби провінцій мають власні оперативні департаменти та широку незалежність у питаннях проведення операцій, працевлаштування, фінансів і взаємодії з судовою владою. 18 територіальних департаментів розміщені у найважливіших регіонах Італії, а також у найбільших містах Італії. Територіальні департаменти очолює начальник у званні підполковника. 539 груп і рот перебувають під командуванням майора або капітана. Ці групи належать до мобільного оперативного крила карабінерів і є частиною мобільного оперативного ядра корпусу карабінерів. Дивізія мобільних сил, дивізія спеціальних сил, а також війська Raggruppamento Operativo Speciale (ROS) – спеціальне оперативне угруповання, яке є елітним слідчим органом карабінерів, мають юрисдикцію щодо боротьби з організованою злочинністю та тероризмом. Штаб (ROS) складається з 4 структурних підрозділів: антитерористичний відділ; відділ по боротьбі з насильницькими злочинами; відділ технічних розслідувань; відділ по боротьбі з організованою злочинністю та мафіозі. Корпус карабінерів мають право здійснювати слідчі та процесуальні дії, мати власну агентурну мережу.

Співробітники ROS спеціалізуються на розслідуванні таких злочинів як: викрадення людей, боротьба з організованою злочинністю (мафіозною, терористичною чи диверсійною), а також торгівля зброєю і наркотиками¹⁸. Лише чверть із них складають офіцери судової поліції, решта – усі офіцери та сержанти силових структур, які мають кваліфікацію офіцерів судової поліції. На підрозділ ROS також покладено завдання надання інформаційної підтримки іншим спеціальним відділам карабінерів (Команда карабінерів із захисту навколишнього середовища, Команда карабінерів із охорони здоров'я, Команда карабінерів із охорони та захисту культурної спадщини та Карабінерська анти-фальшивомонетницька команда).

Серед інструментів розслідування, які використовує ROS, є оперативно-розшукова діяльність та оперативно-агентурне проникнення в злочинні угруповання, які здійснюються, перш за все, у таких сферах як: протидія мафії, відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом, торгівля наркотиками,

¹⁸La presenza mafiosa in aree nazionali non tradizionali. URL: https://legislature.camera.it/bicamerale/antimafia/sportello/dossier/dossier5_10.html

зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами, нелегальна міграція тощо. На озброєні карабінерів використовуються автоматична вогнепальна зброя, гелікоптери, тактичні транспортні засоби, зокрема легкі бойові броньовані автомобілі італійського виробництва «Puma», винищувачі танків «Centauro V-1», бронетранспортери тощо. Корпус карабінерів має повноваження проводити адміністративне затримання, арешти та обшуки, досудове розслідування.

В Італії карабінери можуть використовувати зброю тільки тоді, коли існує «необхідність для подолання опору, щоб зупинити насильство або для запобігання серйозного злочину». Вживані заходи повинні бути пропорційними та адекватним ситуації. Карабінери можуть використовувати вогнепальну зброю тільки в тих випадках, коли існує пряма загроза для їхнього життя чи здоров'я або іншої особи, а також при охороні особливо важливих об'єктів. Також виправданим є право застосовувати зброю в ситуації, коли злочинець (підозрюваний) не реагує на прохання віддати вогнепальну зброю або інші небезпечні предмети або намагається відібрати зброю у карабінера.

Комплектування Корпусу карабінерів здійснюється на конкурсних засадах та передбачає спочатку вступ до Школи карабінерів. Висуваються такі вимоги до кандидатів: італійське громадянство, відсутність хронічних захворювань, гарна фізична форма, зріст не менше 175 см, вік від 17 до 20 років. Проходження військової служби відбувається на підставі контракту. Для карабінерів є спеціальні центри підготовки: Центр пілотування вертольотів у Пратіці-ді-Маремая; Центр альпінізму в Сельва ді Валь Гардена; Центр водіїв у Генуї; Кінологічний центр у Флоренції; Центр кінного спорту в Римі. Карабінери мають спеціальну уніформу (синьо-чорну), червоні лампаси та персональний жетон, власний порядковий номер, який надає змогу ідентифікувати того чи іншого карабінера (його звання та посаду).

За невиконання законних вимог карабінерів або злісної непокори винна особа може бути затримана та щодо неї може бути проведено особистий огляд і обшук, включаючи арешт (затримання), строком до 48 годин без санкції прокурора.

Під час запровадження правового режиму воєнного стану карабінери набувають особливий правовий статус, який включає обмеження прав та свобод людини і громадянина, проведення фільтраційних заходів, забезпечення державної та громадської безпеки в особливих умовах.

Отже, Корпус карабінерів є родом сухопутних військ, має статус жандармерії і є однією із ключових ланок правоохоронної системи, важливим елементом системи забезпечення внутрішньої безпеки Італійської Республіки.

Німеччина.

Відповідно до пунктів 2, 3 статті 35 Основного закону (Конституції) Федеративної Республіки Німеччини¹⁹ з метою підтримання або відновлення громадської безпеки, або порядку кожна федеральна земля може у випадках особливої важливості вимагати від Уряду держави задіяння сил і засобів Федеральної поліції (Das Bundespolizeigesetz (BPolG) для допомоги поліції

¹⁹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_35.html

федеральних земель, якщо остання не може виконати завдання або спроможна це зробити, однак із значними труднощами без надання такої допомоги.

Крім того, уряд Федеративної Республіки Німеччини (далі – ФРН або Німеччини) для допомоги у разі стихійного лиха або для ліквідації наслідків особливо серйозної аварії може направити підрозділи Федеральної поліції та/або збройні сили країни до федеральної землі за власної ініціативи.

Якщо стихійне лихо або нещасний випадок загрожує території більш ніж однієї федеральної землі, Федеральний уряд може, наскільки це необхідно для ефективної боротьби з ним, дати вказівку урядам інших федеральних земель надати поліцейські сили іншим землям, а також відрядити підрозділи Федеральної поліції та збройні сили для підтримки сил поліції у цих землях. Проте, такі заходи Федерального уряду мають бути скасовані у будь-який час на вимогу Федеральної ради, а в іншому випадку – негайно після усунення небезпеки²⁰.

Зважаючи на викладене, спеціальним Законом про Федеральну поліцію (Das Bundespolizeigesetz (BPolG) від 19 жовтня 1994 року (далі – Закон) визначено завдання та правовий статус Федеральної поліції ФРН (раніше Федеральної прикордонної охорони)²¹.

Закон складається з п'яти розділів.

Розділ 1 (§§ 1-13) Закону встановлює завдання та обов'язки Федеральної поліції, а також її місце у системі органів державної влади держави. Так у пункті 1 § 1 Розділу 1 Закону передбачено, що «Федеральною поліцією керує Федеральний уряд. Федеральна поліція входить до складу Федерального міністерства внутрішніх справ, будівництва та громадськості».

Враховуючи загальнодержавний статус Федеральної поліції, окрім охорони кордону (що раніше обмежувалося компетенцією федеральної прикордонної охорони), на даний час до її завдань віднесено охорону залізничного транспорту, повітряного руху та охорону федеральних органів Німеччини, дипломатичних та консульських установ держави, представництв ООН та ЄС (за погодженням). Окрім цього, на Федеральну поліцію покладені завдання із забезпечення безпеки на морі та на борту літаків цивільної авіації, здійснення відповідних заходів у надзвичайних ситуаціях та під час оборони держави, участі у місіях та операціях за кордоном.

До зони відповідальності Федеральної поліції віднесено й сприяння з питань радіотехнічного захисту Федеральному відомству з охорони конституції, а також проведення заходів оперативного характеру для виявлення кримінальних та адміністративних правопорушень та переслідування осіб, які їх вчинили.

У Розділі 2 (§§ 14-50) Закону визначено відповідні повноваження Федеральної поліції Німеччини. Виходячи з положень Закону, особливістю їх реалізації є те, що Федеральна поліція може вживати необхідних заходів для запобігання небезпеці чи значній загрозі навіть у разі, якщо законом можливість проведення у таких випадках цих заходів безпосередньо не передбачено. Небезпека у такому розумінні – це існуюча небезпека для громадської безпеки

²⁰ Там само.

²¹ Das Bundespolizeigesetz (BPolG). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgsg_1994/BJNR297900994.html

або громадського порядку у межах виконання встановлених законом завдань Федеральної поліції. Значна загроза розуміється як загроза істотним юридичним інтересам, зокрема загроза самому існуванню держави, життю, здоров'ю, свободі людини, основним активам або інші активам, що охороняються кримінальним правом та мають важливе значення для широкої громадськості.

Для виконання завдань, покладених на Федеральну поліцію іншими федеральними законами, вона має повноваження, передбачені цими законами. Тією мірою, якою правові положення інших федеральних законів не передбачають відповідних повноважень або їх перелік вичерпано, Федеральна поліція має виключне право використовувати ті повноваження, які передбачені вказаним спеціальним Законом. Наприклад, це стосується повноважень Федеральної поліції у межах завдань щодо захисту від нападів на безпеку повітряного руху, про що зазначено у частині першій Розділу 4 Закону, оскільки Федеральний закон Німеччини про авіаційну безпеку не суперечить таким повноваженням Федеральної поліції.

Розділ 3 (§§ 51-56) Закону регламентує підстави та порядок відшкодування збитків. Так, у пунктах 1, 2 §52 цього Розділу стверджується, що компенсація за завдану шкоду як правило надається лише у випадках спричинення фінансових збитків. За втрачений прибуток, який перевищує втрату звичайного заробітку чи плати за користування, а також за збитки, які безпосередньо не пов'язані з офіційними заходами, компенсація надається тільки у тому випадку, якщо це є необхідним для запобігання невинуватим труднощам. У разі заподіяння шкоди тілу, здоров'ю чи свободі, шкода, яка не є фінансовою втратою, також має бути відшкодована відповідною справедливою компенсацією.

Розділ 4 (§§ 57-68) Закону містить положення щодо організаційної структури та обов'язків Федеральної поліції Німеччини. Пункти 1-6 § 57 визначають її систему підпорядкування та загальну структуру.

Структура органів Федеральної поліції складається з Головного управління Федеральної поліції, Управління Федеральної поліції у федеральних землях (на даний час існує 11 таких управлінь) та Федеральної поліцейської академії.

Головне управління Федеральної поліції (Das Bundespolizeipräsidium (BPOLP)) є вищим федеральним органом, який розташований у Потсдамі та безпосередньо підпорядковується Федеральному міністерству внутрішніх справ будівництва та громадськості. Воно здійснює офіційний і організаційно-технічний нагляд за всіма підрозділами та органами Федеральної поліції, а також відповідає за формування стратегії розвитку Федеральної поліції. Його очолюють президент Головного управління Федеральної поліції та два його віце-президенти. Головне управління розподіляється на вісім відділів і налічує 4300 співробітників, 800 з яких знаходяться безпосередньо у його Головному офісі у Потсдамі²².

Управління Федеральної поліції у всіх землях Німеччини та Федеральна поліцейська академія підпорядковуються Головному офісу Федеральної поліції

²² Das Bundespolizeipräsidium (BPOLP). URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Bundespolizeipr%C3%A4sidium>

як вищому органу. Своєю чергою Головний офіс Федеральної поліції безпосередньо підпорядковується Федеральному міністерству внутрішніх справ, будівництва та громадськості.

Федеральна поліцейська академія є головним відомчим навчальним центром підготовки та підвищення кваліфікації співробітників Федеральної поліції.

Кількість і розташування органів Федеральної поліції визначається Федеральним міністерством внутрішніх справ, будівництва та громадськості після консультацій із відповідною федеральною землею чи іноземною державою. Чисельність співробітників Федеральної поліції встановлюється, виходячи із суми витрат на її утримання, передбаченої бюджетом держави.

У Розділі 4 Закону окремо виписані умови, за яких Федеральна поліція може бути залучена для сприяння у діяльності митниці, оскільки її співробітники здійснюють поліцейські перевірки на багатьох пунктах пропуску державного кордону Німеччини. Слід зазначити, що згідно із § 61 пункту 3 Розділу 4 Федеральна поліція має виключне право «...надати особам або групам осіб дозвіл на перетин кордону поза затвердженими пунктами перетину кордону, поза встановленими годинами руху або з використанням інших видів транспорту, ніж дозволені, якщо в цьому є особлива потреба та це не суперечить громадським інтересам. Дозвіл на перетин кордону може бути наданий на певних умовах та обмежений у часі, його можна відкликати в будь-який час».

Розділ 5 Закону містить «Прикінцеві положення» (§§ 69, 70), у яких закріплено, що Федеральне міністерство внутрішніх справ, будівництва та громадськості ухвалює загальні адміністративні правила, необхідні для виконання вимог Закону у сфері федеральної адміністрації. Окрім того, визначено, що до повноважень цього Федерального міністерства відноситься узгодження основних повноважень Федеральної поліції з метою їх відповідності положенням Основного закону (Конституції) Німеччини щодо фізичної недоторканості особи, свободи особистості, таємниці телекомунікацій і свободи пересування, права на недоторканність житла тощо.

Станом на 1 січня 2022 року Федеральна поліція налічує близько 54 000 співробітників. З них 45 000 є поліцейськими (включаючи 9 280 кандидатів на такі посади). 8 720 є адміністративними службовцями та працівниками, найнятими за колективною угодою, та 290 стажерів.

Виходячи з головного функціонального призначення, Федеральна поліція поділяється на структурні підрозділи:

Залізнична поліція, завданням якої є забезпечення безпеки усієї залізничної мережі держави, а також захист від нападів вокзалів. Маршрутна мережа контролю Федеральною поліцією охоплює 33 399 кілометрів колій із приблизно 5 700 станцій.

Прикордонна поліція відповідає за охорону 3831 кілометрів сухопутного кордону та 888 кілометрів морського кордону.

Авіаційна безпека відповідає за безпеку повітряного руху у 13 великих аеропортах Німеччини.

Федеральна поліція з боротьби із заворушеннями має 10 відділень. Її операційні відділи розташовані у Рацебурзі, Ульцені, Блумберзі, Бад-Дюбені, Дудерштадті, Санкт-Августіні, Хюнфельді, Байройті, Бад-Бергцаберні та Деггендорфі.

До складу Федеральної поліції з боротьби із заворушеннями також входять спеціальні підрозділи оперативного призначення у складі 28 оперативних груп швидкого реагування, 5-ти підрозділів для забезпечення оперативно-розшукової діяльності, 5-ти підрозділів спеціальної (оперативної) техніки, деякі інші спецпідрозділи²³.

Для забезпечення діяльності Федеральної поліції у її розпорядженні, окрім автомобільної техніки та стрілецького озброєння, є також важка автомобільна, авіаційна і морська техніка.

Комплектування Федеральної поліції здійснюється за рахунок спеціалістів із числа поліцейських середнього і вищого рівня. Кандидати для служби в органах Федеральної поліції мають бути спеціалістами в області права, випускниками вищих навчальних закладів.

Державні службовці, які мають значний досвід та стаж служби, можуть бути підвищені до вищої ланки служби за різними спеціальними формами²⁴. У даному контексті слід зазначити, що офіцери правоохоронної служби Федеральної поліції, які прослужили не менше чотирьох років та мають відповідну підтверджену кваліфікацію, можуть отримати статус слідчого прокуратури. Водночас, вони мають права та обов'язки співробітників поліції відповідно до Кримінально-процесуального кодексу Німеччини.

Чинне законодавство ФРН також передбачає повноваження Федеральної поліції під час здійснення кримінального провадження.

Так, пункти 1-5 § 12 Розділу 1 Закону про Федеральну поліцію²⁵, розділи 161, 163 Кримінально-процесуального кодексу²⁶, § 2 розділу 12 Кримінального кодексу²⁷ визначають умови та підстави для виконання Федеральною поліцією поліцейських функцій у сфері кримінального переслідування. Серед них – наявність підозри у вчиненні злочину, а також у випадках, якщо кримінальна дія:

1. Спрямована проти безпеки кордону або перешкоджає виконанню завдань Федеральною поліцією, передбачених Розділом 2 Закону;

2. Підлягає кримінальному переслідуванню з боку Федеральної поліції у зв'язку із порушенням положень федеральних законів (зокрема Закону про паспорт, Закону про проживання, Закону про надання притулку), якщо вона була вчинена під час перетину кордону або у прямому зв'язку з цим;

3. Має на меті уможливити перетин кордону шляхом обману, погроз, насильства чи будь-яких інших незаконних засобів, якщо це буде встановлено під час контролю транскордонного руху;

²³ Zahlen, Daten, Fakten. URL: https://www.bundespolizei.de/Web/DE/05Die-Bundespolizei/07Daten-Fakten/Daten-Fakten_node.html

²⁴ Федеральна поліція Німеччини (Bundespolizei). URL: [https://de.wikipedia.org/wiki/Bundespolizei_\(Deutschland\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Bundespolizei_(Deutschland))

²⁵ Das Bundespolizeigesetz (BPolG). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgsg_1994/BJNR297900994.html

²⁶ Кримінально процесуальний кодекс Німеччини. URL: [https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_163.html#:~:text=Strafproze%C3%9Fordnung%20\(StPO\),Verdunkelung%20der%20Sache%20zu%20Overh%C3%BCten](https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_163.html#:~:text=Strafproze%C3%9Fordnung%20(StPO),Verdunkelung%20der%20Sache%20zu%20Overh%C3%BCten)

²⁷ Кримінальний кодекс Німеччини. URL: <https://dejure.org/gesetze/StPO/161.html>

4. Пов'язана із переміщенням предмета через кордон без офіційного дозволу, за умови, що Федеральним міністерством внутрішніх справ, будівництва та громадськості на Федеральну поліцію було покладено завдання контролювати заборону на таке переміщення або вона має такі повноваження на підставі окремого закону;

5. Була вчинена на території залізничних об'єктів федеральних залізниць і спрямована проти безпеки користувача, об'єктів або експлуатації залізниці, або зачіпає активи залізниці;

6. Передбачена положеннями кримінального законодавства Німеччини та вимагає заходів кримінального переслідування на морі, за межами німецького територіального моря згідно з вимогами Розділу 6 Закону.

В останньому випадку Федеральне міністерство внутрішніх справ, будівництва та громадськості формулює ознаки таких злочинів спільно і за погодженням із Бундесратом та Федеральним міністерством юстиції та захисту прав споживачів. У випадку, передбаченому пунктом 4, відповідні повноваження Федеральної поліції мають бути узгоджені із Федеральним міністерством фінансів.

Реалізуючи спеціальну юрисдикцію у випадках, зазначених у пункті 1, Федеральна поліція враховує місцеву практику та пріоритетний характер повноважень місцевої поліції щодо здійснення кримінального переслідування, якщо злочин було вчинено в межах зони її територіальної відповідальності. Тому прокуратура, за узгодженням із Федеральною поліцією, може передати розслідування такого кримінального провадження іншому поліцейському органу.

Розділ 163 Кримінально-процесуального кодексу передбачає зобов'язання Федеральної поліції видавати з метою запобігання приховування злочину відповідні розпорядження, які мають бути негайно виконані.

У випадку якщо злочини, що розслідуються Федеральною поліцією, пов'язані з іншими, у тому числі із тяжкими злочинами, які знаходяться поза юрисдикцією Федеральної поліції або якщо злочини вчинені за межами територіального моря і слідчі дії неможливо проводити на території Німеччини, прокуратурою приймаються окремі рішення щодо інших органів, які мають проводити відповідні слідчі дії. Аналогічно, у разі сумніву щодо ефективності розслідування злочинів Федеральною поліцією, прокурор може визначити інший відповідальний орган поліції.

Офіцери Федеральної поліції керуються міжнародним правом та положеннями Кримінально-процесуального кодексу, узгодженими із вимогами міжнародного права при проведенні слідчих дій під час розслідування злочинів, вчинених за межами територіального моря Німеччини.

Якщо необхідні слідчі дії мають проводитися на території окремих федеральних земель, Федеральна поліція вживає відповідні слідчі заходи лише після консультації із поліцією федеральної землі, де таке провадження має здійснюватися.

Частина 1 Глава 2 (§§ 21-28) Закону передбачає особливі повноваження Федеральної поліції щодо збору персональних даних та проведення гласних і

негласних слідчих дій, а також діяльності оперативних співробітників «під прикриттям». Зокрема положення § 21 «Збір персональних даних» надають Федеральній поліції можливість збирати персональні дані у тій мірі, у якій це необхідно для виконання покладених на неї завдань.

Водночас з метою запобігання кримінальним правопорушенням збір персональних даних дозволяється Федеральній поліції лише у випадку, якщо наявні факти підтверджують припущення про те, що:

- особа має намір вчинити злочини значної загрози, а також з метою запобігання таким злочинам;

- особа перебуває у контакті з іншою особою, яка несе значну загрозу, або характер встановленого з іншою особою зв'язку викликає очікування, що своєчасний поліцейський захід призведе до запобігання та протидію злочину або таке запобігання значно ускладнить його вчинення.

Крім того зазначено, що персональні дані мають бути відкритими та збиратися від підозрюваної особи. Вони можуть бути зібрані з інших державних або недержавних органів, якщо від підозрюваної особи їх отримати неможливо, або якщо це загрожує або значно ускладнює виконання завдань, покладених на Федеральну поліцію.

Збір персональних даних Федеральною поліцією дозволяється лише у випадку, якщо виконання покладених на неї завдань іншим чином суттєво загрожує розкриттю злочину, або якщо можна припустити, що це відповідатиме інтересам підозрюваної особи. Якщо персональні дані збираються від підозрюваної особи або від недержавних органів, останні повинні бути проінформовані про такий запит, а також про зобов'язання щодо надання такої інформації із повідомленням про правові підстави для збору цих даних.

Однак, таке повідомлення може не надаватися, якщо воно поставить під загрозу або значно перешкодить виконанню завдань Федеральної поліції. За відсутності передбаченого законом обов'язку направляти інформацію про персональні дані, Федеральна поліція має зазначити про це, роз'яснивши добровільний характер надання такої інформації.

Відповідно до положень Глави 2 Закону офіцери Федеральної поліції мають право здійснювати як гласну, так і негласну діяльність щодо збору візуальної та аудіо інформації за допомогою спеціальних технічних засобів та пристроїв, у тому числі, здійснювати прослуховування та запис розмов підозрюваних осіб, а також впроваджувати оперативних співробітників для виконання дій під офіційним та неофіційним прикриттям.

При цьому слід враховувати, що деякі спеціальні негласні дії Федеральної поліції вимагають особливого рішення суду.

При здійсненні визначених Законом повноважень, у тому числі при необхідності застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї, Федеральна поліція діє відповідно до порядку та правил, затверджених для поліції федеральних земель. Використання Федеральною поліцією вогнепальної зброї під час операцій у прибережній зоні здійснюються згідно з порядком та правилами, передбаченими міжнародним морським правом.

Федеральна поліція Німеччини має затверджену форму одягу та спеціальні розпізнавальні знаки і жетони. Водночас, при проведенні слідчих дій та спеціальних негласних заходів офіцери Федеральної поліції можуть використовувати цивільний одяг та/або спеціальний одяг установ оперативного прикриття.

Варто зазначити, що законодавством ФРН передбачено доволі широкі та різноманітні функціональні повноваження Федеральної поліції Німеччини. Ними охоплюється забезпечення безпеки та охорона федеральних об'єктів, здійснення операцій на морі та у повітрі, забезпечення громадського порядку під час стихійних лих та надзвичайних ситуацій, проведення окремих поліцейських заходів з метою сприяння поліції федеральних земель, здійснення кримінального переслідування, у тому числі гласних та негласних слідчих дій у справах, що підпадають під юрисдикцію Федеральної поліції тощо.

Визначальною особливістю Федеральної поліції Німеччини є можливість застосування нею дискреційних повноважень або наявність у неї виняткового права вживати заходи, які не передбачені спеціальним Законом або іншими нормативно-правовими актами, але проведення яких обумовлено необхідністю усунення загрози чи небезпеки державним та громадським інтересам.

У ФРН *військова поліція* є самостійним родом військ у сухопутних військах, однак має свої повноваження у Військово-повітряних силах, Військово-морських силах, а також у військах союзників по НАТО, які перебувають на території держави. За офіційними даними чисельність військової поліції становить понад чотири тисячі військовослужбовців. Особливістю організації управління у військовій поліції є відсутність на центральному рівні управління в Міністерстві оборони, головному штабі Бундесверу і головних штабів видів Збройних сил спеціальних органів управління військовою поліцією. Тому безпосереднє керівництво підрозділами військової поліції здійснює командир дивізії через свій штаб. Особливістю також є те, що підрозділи військової поліції завжди входять до складу миротворчих контингентів бундесверу поза межами Німеччини²⁸.

Підрозділи військової поліції залучаються у мирний час для: 1) виконання завдань з охорони військових об'єктів, органів управління; 2) забезпечення транспортних перевезень військового призначення; 3) підтримання або відновлення порядку і дисципліни в частинах і підрозділах Збройних сил; 4) запобігання злочинних акцій щодо військовослужбовців і військових об'єктів. У воєнний час військова поліція Німеччини здійснює первинний контроль на пунктах збору військовослужбовців, які відбилися від військових частин, організовує охорону і транспортування військовополонених, здійснює регулювання руху і охорону маршрутів висування військ. Слід звернути увагу на специфічне функціональне завдання щодо надання допомоги поліції у регулюванні потоку біженців, що наразі є актуальним для країн Європи.

Польща.

²⁸ Корнієнко Д. та ін. Досвід діяльності членів Міжнародної асоціації сил жандармерії та поліції в статусі військової установи (FIEP) у виконанні функцій військової поліції. URL: <https://core.ac.uk/reader/387887800>

У Республіці Польща забезпечення дотримання військової дисципліни, охорону громадського порядку у місцях розташування військових об'єктів та військових частин, громадських місцях, а також захист життя та здоров'я людей і військового майна від протиправних посягань покладено на Військову поліцію (Військову жандармерію) (*Żandarmerię Wojskową*) – окремий спеціалізований правоохоронний орган, який входить до складу Збройних сил Республіки Польща, діяльність якого регламентується Законом від 24 серпня 2001 року «Про Військову поліцію та військові правоохоронні органи»²⁹. Крім того, військова поліція відповідає за розкриття і розслідування злочинів та інших правопорушень серед військовослужбовців і цивільного персоналу Збройних сил, включаючи фіскальні правопорушення; здійснює аналіз декларацій про матеріальний стан професійних військовослужбовців та надання висновків з цього приводу міністру національної оборони. Також діяльність військової поліції спрямована на: попередження злочинів і правопорушень, вчинених військовослужбовцями та інших патологічних явищ, зокрема алкоголізму та наркоманії у Збройних силах; співпрацю з польськими та іноземними органами та службами, компетентними у питаннях безпеки та громадського порядку; боротьбу зі стихійним лихом, надзвичайною екологічною загрозою та ліквідацію їх наслідків, а також участь у пошуково-рятувальних та гуманітарних операціях, спрямованих на захист життя, здоров'я та майна.

На виконання передбачених законом завдань, військова поліція здійснює: контроль за дотриманням військової дисципліни та громадського порядку; провадження у справах про порушення військової дисципліни чи громадського порядку; підготовку інформації про стан військової дисципліни та злочинності у Збройних силах, вносить подання до відповідних органів про запобігання вчиненню злочинів, проступків і дисциплінарних проступків; виконання оперативно-розвідувальної діяльності; процесуальної діяльності в обсязі та на умовах, передбачених положеннями про кримінальне провадження; збір доказів вчинення злочинів і правопорушень; розшук осіб, які вчинили злочини і правопорушення, та військовослужбовців, зниклих безвісти, а також розшук втраченої військовими частинами зброї, боєприпасів, вибухових речовин та іншого військового майна і матеріалів, що містять секретну інформацію; регулювання дорожнього руху, керування військовими колонами та управління дорожнім рухом в обсязі та на засадах, передбачених правилами дорожнього руху та автомобільних доріг загального користування; контроль за правом військовослужбовців на носіння форменого одягу, військових нагрудних знаків і знаків розрізнення, володіння зброєю і військовою технікою, перебування за межами районів і об'єктів військових частин; контроль за наявністю допусків до використання форменого одягу та військових нагрудних знаків і знаків розрізнення в обсязі та на умовах, передбачених положенням про нагрудний і військовий одяг; супроводження людей, документів і військового майна; примусове доставлення осіб у межах та на умовах, передбачених положеннями кримінального, податкового, виконавчого та цивільного судочинства;

²⁹ O Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20011231353>

забезпечення порядку під час проведення масових заходів, що проводяться в приміщеннях і на спорудах військових частин, в обсязі та на умовах, передбачених положенням про безпеку масових заходів; виконання завдань судової міліції у військових судах та загальних організаційних підрозділах прокуратури, в яких утворено організаційні підрозділи з військових питань; контроль за охороною військового майна, зокрема зберігання зброї та боєприпасів; проведення перевірок безпеки територій, об'єктів і пристроїв, зазначених; контроль за дотриманням нормативних актів з питань виховання тверезості та протидії алкоголізму і наркоманії, а також виконання заходів, передбачених цими нормативними актами для органів військового управління; здійснення заходів охорони щодо уповноважених осіб, а також забезпечення перебування у військових частинах осіб, які займають державні керівні посади, та іноземних делегацій тощо³⁰.

Очолює Військову поліцію головний комендант військової поліції, який підпорядковується безпосередньо міністру національної оборони. До складу Військової поліції входять: штаб військової поліції, територіальні відділи військової поліції, спеціальні підрозділи військової поліції, а також слідчі, профілактичні та інші підрозділи.

Застосування засобів прямого примусу та вогнепальної зброї військовою поліцією здійснюються відповідно до вимог Закону від 24 травня 2013 року «Про засоби прямого примусу та вогнепальної зброї»³¹.

Загалом варто зауважити, що у Польщі функціонує повноцінна система військової юстиції, яка, окрім Військової поліції, включає в себе військові суди та військову прокуратуру, функціонування яких сприяє належному підтриманню правопорядку у Збройних силах цієї держави.

Важливим кроком на шляху реформування польської армії стало прийняття у березні 2022 року Закону «Про захист вітчизни»³², норми якого відображають нову концепцію загальної оборони держави і спрямовані на збільшення чисельності польського війська та його фінансування.

Відповідно до положень цього Закону війська територіальної оборони Польщі (*Wojsko obrony terytorialnej* – далі WOT) є самостійним видом Збройних сил поряд із Сухопутними, Повітряними військами, військами Військово-Морськими Сил і Сил спеціального призначення.

WOT були створені 1 січня 2017 року як відповідь на виклики, пов'язані із агресивною поведінкою росії на східних кордонах держави. До процесу формування нової системи WOT держави були залучені майже всі військово-патріотичні організації. Сили WOT поповнюються за рахунок добровольців з місцевого населення, миротворців, учасників військово-патріотичних організацій, мисливських структур, спортивних товариств тощо.

До завдань WOT належить: підтримання загальної готовності до оборони держави; захист населення від наслідків стихійного лиха, ліквідація їх наслідків, охорона майна, пошуково-рятувальні роботи або охорона здоров'я і життя

³⁰ Там само.

³¹ О środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130000628/U/D20130628Lj>

³² O obronie Ojczyzny. Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf>

людей, а також участь у виконанні завдань антикризового управління; співпраця з елементами системи оборони держави, зокрема з воєводами та органами місцевого самоврядування; формування патріотичних і громадянських установок та цінностей у суспільстві.

Закон «Про захист Вітчизни», який набув чинності 23 квітня 2022 року, поклав на WOT невійськову частину завдань із врегулювання кризових ситуацій у Міністерстві національної оборони. До компетенції командувача військ територіальної оборони належить керівництво військовими частинами та організаційними об'єднаннями цих військ у мирний, кризовий і воєнний час.

З набранням чинності Закону командувач WOT став головою Центру управління в кризових ситуаціях Міністерства національної оборони. Тобто на командувача військами територіальної оборони, який безпосередньо підпорядковується міністру національної оборони покладається відповідальність за планування, координацію та виконання завдань, пов'язаних з участю підрозділів у боротьбі зі стихійними лихами та ліквідацією їх наслідків, за охорону майна, пошукові та рятувальні або охоронні роботи, за здоров'я та життя людей.

WOT є самостійним типом польських збройних сил, користується значною автономністю – вони можуть самостійно купувати озброєння, яке подекуди є більш сучасним, ніж в регулярній армії держави.

Таким чином, у Польщі функції, аналогічні Національній гвардії України, розподілені між військовою поліцією і військами територіальної оборони, здійснення яких відбувається у мирний час і за надзвичайних ситуацій та під час дії воєнного стану. Проте юрисдикція військової поліції не поширюється на цивільне населення.

Португалія.

У Португалії функціонує Національна республіканська гвардія (португ. *Guarda Nacional Republicana, GNR*)³³.

Відповідно до частини першої статті 1 Закону Португалії «Про затвердження організації Національної республіканської гвардії № 63/2007» (португ. *Aprova a orgânica da Guarda Nacional Republicana № 63/2007*) (далі – Закон про Гвардію) Національна республіканська гвардія (далі – Гвардія) – це сили безпеки військового характеру, що складаються з військовослужбовців, організованих у спеціальний загін військ і наділених адміністративною автономією. Завданням Гвардії у системі національної безпеки та захисту є забезпечення демократичної законності, гарантування внутрішньої безпеки та прав громадян, а також співробітництво у реалізації політики оборони держави відповідно до Конституції та закону³⁴. Тобто Гвардія є складовою

³³ Aprova a orgânica da Guarda Nacional Republicana. № 63/2007. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/lei/2007-107794647>

³⁴ Там само.

португальських сил безпеки та виконує функції жандармерії (на кшталт французької жандармерії).

У мирний час Гвардія підпорядковується міністру внутрішніх справ – у питаннях забезпечення громадського порядку і міністру національної оборони – у військових питаннях. У разі війни або в кризових ситуаціях Гвардія перебуває в оперативній залежності від начальника Генерального штабу Збройних Сил через свого Генерального командувача³⁵.

Гвардія займається профілактикою правопорушень, патрулюванням регіонів та малих населених пунктів континентальної Португалії. Також відповідає за охорону митниць, безпеку узбережжя, захист довкілля, роботи з пошуку і порятунку громадян.

Основними функціями Гвардії визначено:

- 1) гарантування умов безпеки, які дозволяють реалізацію прав і свобод та дотримання законних інтересів громадян, а також повноцінне функціонування демократичних інститутів з дотриманням законності та принципів верховенства права;
- 2) гарантування громадського порядку і спокою, а також безпеки і захисту людей та власності;
- 3) запобігання злочинності в цілому, у координації з іншими силами та службами безпеки;
- 4) запобігання вчиненню інших дій, що порушують закон;
- 5) забезпечення дотримання законів і правил, що стосуються наземного транспорту та автомобільного транспорту, а також сприяння та гарантування безпеки дорожнього руху, зокрема, шляхом перевірки порядку та дисципліни дорожнього руху;
- 6) гарантування виконання адміністративних актів компетентного органу;
- 7) участь у контролі за в'їздом і виїздом людей та товарів на територію країни;
- 8) захист, надання допомоги при стихійних лихах, надзвичайних ситуаціях;
- 9) інші (стаття 3 Закону про Гвардію).

Правоохоронними функціями Гвардії, окрім зазначених у пунктах 1-5 попереднього абзацу, визначено:

- 1) здійснення заходів з кримінального та адміністративного розслідування;
- 2) забезпечення безпеки під час проведення заходів (видовищних, спортивних та інших заходів з відпочинку і дозвілля);
- 3) попередження та виявлення випадків торгівлі і вживання наркотиків чи інших заборонених речовин;
- 4) нагляд за використанням та транспортуванням зброї, боєприпасів, вибухових та аналогічних речовин, що не належать іншим службам безпеки чи збройним силам;
- 5) забезпечення дотримання законодавчих та нормативних вимог, що стосуються захисту та збереження довкілля, а також запобігання і розслідування відповідних правопорушень;
- 6) попередження і розслідування податкових та митних правопорушень;
- 7) нагляд та контроль за переміщенням товарів, що підлягають оподаткуванню та митному оформленню (стаття 3 Закону про Гвардію).

Поліцейські повноваження в Збройних силах Португалії здійснює армійська поліція (військова поліція – до 1976 р.), гарантуючи безпеку, порядок

³⁵ Portugese National Republican Guard. URL: <https://www.fiep.org/member-forces/portugese-national-republican-guard>

і закон у лавах збройних сил. Підрозділи армійської поліції комплектуються військовослужбовцями³⁶.

Гвардія виконує обов'язки на всій національній території та в територіальному морі (частина перша статті 5 Закону про Гвардію). Розмежовуються повноваження з поліцією: поліція державної безпеки (порт. Polícia de Segurança Pública) здійснює патрулювання у великих міських центрах Континентальної Португалії, а також острівних територіях – Азорських і Мадейрівських островах³⁷. Патрулювання ж провінційних містечок і сіл континентальної Португалії виконує Національна республіканська гвардія³⁸.

У португальському законодавстві не передбачена можливість проходження строкової військової служби у Гвардії замість Збройних сил. Варто зауважити, що Гвардія не є частиною Збройних сил, що складаються з Генерального штабу Збройних Сил, Військово-морських сил, Сухопутних військ і Повітряних Сил, а також органів військового управління Збройних Сил³⁹.

Особовий склад Гвардії оснащений вогнепальною зброєю, що поділяється на: інструкційну зброю; менш летальну зброю; дробовики; рушниці; пістолети; пістолети-кулемети; кулемети⁴⁰. У рамках своїх повноважень військовослужбовець Гвардії повинен вдаватися до використання вогнепальної зброї лише у разі крайньої необхідності, доцільності, пропорційності та за умови, що існує доведена небезпека для життя військовослужбовця Гвардії чи життя третіх осіб, а також в інших випадках, передбачених законом⁴¹. Військовослужбовці Гвардії використовують важке озброєння, зокрема легкі та важкі танки, гранати, легкі та великокаліберні кулемети тощо⁴².

У сфері протидії кримінальним правопорушенням Гвардія має повноваження з власної ініціативи збирати інформацію про злочини та запобігати їх наслідкам; виявляти злочинців та здійснювати необхідні й невідкладні дії, спрямовані на забезпечення засобів доказування та вжиття запобіжних заходів, а саме встановлення підозрюваних, проведення обшуків, оглядів та затримання. Також Гвардія здійснює комплекс заходів щодо протидії адміністративним правопорушенням, шляхом гарантування громадського порядку, безпеки та спокою, захисту людей та майна⁴³.

Питання ідентифікації військовослужбовців Гвардії за форменим одягом та знаками розрізнення врегульовано Положенням про формений одяг Національної республіканської гвардії, затвердженим Розпорядженням №

³⁶ Polícia militar. Uma perspectiva de futuro? Instituto de altos estudos militares curso de estado maior. URL: <https://comum.rcaap.pt/bitstream/10400.26/11931/1/MAJ%20Pereira%20Zagalo.pdf>

³⁷ PSP da Guarda realiza patrulhamento conjunto com o Corpo Nacional de Polícia de Espanha. URL: <https://ointerior.pt/regiao/psp-da-guarda-realiza-patrulhamento-conjunto-com-o-corpo-nacional-de-policia-de-espanha/>

³⁸ Portugal Army Weapon Systems Handbook. Strategic information and weapon systems. URL: https://books.google.com.ua/books?id=xFqtDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

³⁹ Como são constituídas as Forças Armadas? URL: <https://ffms.pt/pt-pt/direitos-e-deveres/como-sao-constituidas-forcas-armadas>

⁴⁰ Armamento e equipamento na GNR: Níveis de intervenção e meios à disposição. URL: [https://comum.rcaap.pt/bitstream/10400.26/8524/1/644%20-%20Asp%20Afonso%20\(18SET13\).pdf](https://comum.rcaap.pt/bitstream/10400.26/8524/1/644%20-%20Asp%20Afonso%20(18SET13).pdf)

⁴¹ Decreto-Lei n. 30/2017. URL: <https://www.gnr.pt/legislacaoGNR/Estatuto%20dos%20militares%20da%20GNR%20-%20Decreto-Lei%20n.%20BA%2030-2017.pdf>

⁴² Indiscutível natureza militar. URL: <https://www.operacional.pt/indiscutivel-natureza-militar/>

⁴³ A Guarda Nacional Republicana e as Forças Armadas. Complementaridade ou confluência? Prospectivas. URL: <https://comum.rcaap.pt/bitstream/10400.26/12316/1/MAJ%20Pires%20Mendes.pdf>

105/2021, що визначає формений одяг, атрибути до нього, ідентифікаційні символи, нагрудні знаки та знаки розрізнення, умови використання та стандарти щодо забезпечення, тривалості та виготовлення їх за якістю, розмірами, кольорами та моделями⁴⁴.

Відповідальність за невиконання законних вимог військовослужбовців, інших посадових осіб військовослужбовцями Гвардії передбачена статтею 87 «Непокора» Військово-кримінального кодексу Португалії (португ. Código de Justiça Militar), відповідно до положень якої:

1) військовослужбовець, який без поважної причини відмовляється або не виконує наказу, відданого йому начальником під час виконання службових обов'язків, карається: а) позбавленням волі на строк від 15 до 25 років у воєнний час, якщо злочин полягав у відмові від вступу в бій; б) позбавленням волі на строк від 8 до 16 років у воєнний час та в районі бойових дій, за винятком випадків, передбачених у пункті а); в) позбавленням волі на строк від 5 до 12 років у воєнний час, якщо злочин вчинено за кермом транспортного засобу, на борту корабля або літака, що впливає на їх безпеку; г) позбавленням волі на строк від 2 до 8 років у воєнний час, за винятком випадків, передбачених у пункті в); д) позбавленням волі на строк від 2 до 8 років у мирний час, якщо злочин вчинено у випадках передбачених у пункті в); е) позбавленням волі на строк від 1 до 4 років у мирний час та за присутності інших військовослужбовців; ж) позбавленням волі на строк від 1 місяця до 1 року в інших випадках.

2) за непокору, що вчиняється двома або більше військовослужбовцями, яким було віддано наказ, покарання збільшується на чверть його максимальної межі.

3) у випадку вчинення військовослужбовцями непокори з подальшим добровільним виконанням наказу строки покарання скорочуються вдвічі відповідно до його максимальної та мінімальної тривалості⁴⁵.

Також у португальському законодавстві передбачено кримінальну відповідальність за непокору військовослужбовцю Гвардії – відповідно до частини другої статті 14 «Поліцейські заходи та засоби примусу» Закону про Гвардію. Відповідно до частини першої статті 348 «Непокора» Кримінального кодексу Португалії (португ. Código Penal⁴⁶) (надалі – КК Португалії) особа, яка не виконує наказ або розпорядження, що віддані уповноваженим органом або посадовою особою, карається позбавленням волі на строк до 1 року або штрафом на строк, рівнозначний 120-ти денному відбуванню покарання у вигляді позбавлення волі. Частиною другою статті 348 КК Португалії визначено, що покарання призначається у вигляді позбавлення волі на строк до 2 років або штрафу на строк до 240 днів за кваліфіковану непокору у випадках, передбачених законом. Вартість одного дня встановлюється від 1 до 500 євро. Вартість кожного дня штрафу та їх кількість встановлюється судом. За

⁴⁴ Положення про формений одяг Національної республіканської гвардії. Розпорядження № 105/2021. URL: <https://files.dre.pt/1s/2021/05/10100/0000300072.pdf>

⁴⁵ Código de Justiça Militar. Aprova o novo Código de Justiça Militar e revoga a legislação existente sobre a matéria №100/2003. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/lei/2003-34499475>

⁴⁶ Código Penal. Decreto-Lei n.º 48/95. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675>

зверненням засудженого суд може повністю або частково замінити штраф на покарання у виді виправних робіт на підприємствах, установах та організаціях, у разі якщо суд дійшов висновку щодо співмірності та достатності такого виду покарання⁴⁷.

Румунія.

У цій державі жандармерія (рум. – Jandarmeria Română) є державною спеціалізованою установою із військовим статусом, що виконує завдання із забезпечення національної безпеки, насамперед – забезпечення громадського порядку. Ця структура є військовим формуванням з правоохоронними функціями, оскільки має статус, подібний до статусу поліції та є однією із важливих складових сил безпеки. Румунська жандармерія підпорядковується, як і поліція, Міністерству внутрішніх справ (рум. – Ministerul Afacerilor Interne)⁴⁸.

Профільний закон «Щодо організації та діяльності жандармерії»⁴⁹ регламентує правове становище, повноваження, структурну організацію та органи управління, права й обов'язки персоналу жандармерії Румунії. Згідно статті 4 цього закону румунська жандармерія заснована на військових принципах як унітарна система сил і засобів, утворених відповідно до адміністративно-територіального устрою (поділу) країни, і має таку організаційну структуру:

- 1) Генеральна інспекція жандармерії Румунії;
- 2) Головне управління жандармерії муніципалітету столиці – міста Бухарест;
- 3) Бригада спеціального втручання жандармерії та групи мобільних жандармів;
- 4) Повітові жандармські інспекції;
- 5) Військові навчальні заклади підготовки та підвищення кваліфікації особового складу;
- 6) Спеціалізовані підрозділи та підрозділи, необхідні для виконання конкретних обов'язків румунської жандармерії, включаючи матеріально-технічну та медичну підтримку, створені відповідно до закону.

Зокрема Генеральна інспекція є центральним підрозділом жандармерії Румунії та має статус юридичної особи й загальну територіальну компетенцію, яка планує, організовує, спрямовує, координує та контролює діяльність підлеглих структур, забезпечує співпрацю та взаємодію з іншими державними установами, урядовими структурами. Генеральну інспекцію очолює генеральний інспектор, призначений на цю посаду міністром внутрішніх справ. Також румунська жандармерія складається з Головного управління жандармерії та 41 територіального підрозділу в кожному окрузі, відповідно до адміністративно-територіального устрою держави.

Окрім того існує 8 мобільних груп жандармерії (Grupări Mobile), які діють за територіальним принципом. Такі групи має і поліція. Наприклад, при поліції Бухареста функціонує служба швидкого втручання у форматі Serviciul de Poliție pentru Intervenție Rapidă. Проте підрозділи поліції діють в межах муніципалітетів

⁴⁷ Justița criminală. URL: <https://justica.gov.pt/Justica-criminal>

⁴⁸ Ministerul Afacerilor Interne Romania. URL: <https://www.mai.gov.ro>

⁴⁹ Privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române: Legea № 550 din 29 noiembrie 2004. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57610>

та великих міст. На інших територіях – це виключна юрисдикція жандармерії (портова інфраструктура, автошляхи, аеропорти, сільська місцевість тощо).

Особливу юрисдикцію має Бригада спеціального втручання жандармерії у загальнонаціональному масштабі та компетенцію оперативного реагування та запобігання кризовим ситуаціям з підвищеним ризиком, зокрема це: припинення масових заворушень, страйків, запобігання диверсійно-підривній діяльності, боротьба з тероризмом, звільнення заручників тощо.

До складу жандармерії входять також підрозділи судової охорони (конвойна служба) та підрозділи криміналістичного забезпечення, які уповноважені проводити експертизи, здійснювати оформлення відповідної документації, здійснювати супроводження кримінальних проваджень на усіх стадіях та криміналістичне забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків, проведення дактилоскопії тощо.

Судові та криміналістичні підрозділи призначені для виконання таких завдань: розкриття злочинів і кримінальних проступків, виявлення та затримання осіб, які вчинили правопорушення, виявлення потерпілих, свідків, збирання доказів, підготовка документації досудового розслідування, передача обвинувачених компетентним органам для продовження додаткового розслідування, якщо існує така потреба; здійснення оперативних заходів шляхом аналізу оперативної обстановки щодо ймовірних місць і середовищ, де перебувають особи, схильні до вчинення антигромадських заворушень або публічних злочинних дій; здійснювати арешт та конфіскацію небезпечних предметів, отруйних чи вибухових речовин, боєприпасів, засобів ураження або зброї, якими володіли незаконно або які можуть загрожувати життю жандарма чи інших осіб; здійснювати криміналістичне документування протиправної поведінки шляхом відео-, фото- і кінозйомки щодо осіб, які готують або вчинили злочини чи кримінальні проступки, що несуть загрозу громадському правопорядку; передача затриманих осіб до органів поліції або прокуратури; здійснення охорони місця скоєння злочину, участь у процесуальних та слідчих діях тощо. При цьому важливим напрямком функціональної діяльності жандармерії є участь у міжнародних миротворчих місіях та операціях під егідою ООН.

Правовою основою діяльності жандармерії є і Кримінальний процесуальний кодекс⁵⁰, норми якого встановлюють права жандармів здійснювати досудові розслідування кримінальних проступків (стаття 214), відносять жандармерію до категорії державних структур, відповідальних за розшук та кримінальне переслідування злочинців і правопорушників, надають повноваження у сфері застосування запобіжних заходів та обов'язків, встановлених судом під час досудового розслідування або на стадії виконання вироків, а також санкцій на арешт обвинувачених. Закон Румунії «Щодо санкцій за порушення деяких норм суспільного життя, громадського порядку та спокою»⁵¹ регулює питання накладання жандармами санкцій на осіб, які

⁵⁰Codul de procedura penala din 1 iulie 2010. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/120611>

⁵¹ Pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice: Legea № 61 din 27 septembrie 1991. URL: <https://lege5.ro/gratuit/gm4tamjrha/legea-nr-61-1991-pentru-sanctionarea-faptelor-de-incalcare-a-unor-norme-de-convietuire-sociala-a-ordinii-si-linistii-publice>

порушують громадський порядок та скоїли кримінальний проступок. Закон Румунії «Щодо статусу військовослужбовців»⁵² визначає організаційно-правові основи та особливості статусу жандармів, визначає умови та порядок проходження військової служби. Закон Румунії «Про режим зброї та боєприпасів»⁵³ встановлює засади використання зброї та боєприпасів жандармами, визначає їхні правомочності щодо боротьби з незаконним обігом зброї, вибухових речовин, боєприпасів на території Румунії.

У 2017 році набув чинності Закон Румунії «Про запобігання правопорушенням»⁵⁴, який встановлює права та обов'язки офіцерів і унтер-офіцерів жандармерії у сфері контролю, виявлення та профілактики правопорушень, застосування санкцій.

Румунська жандармерія через свої спеціалізовані структурні підрозділи має такі повноваження:

1) захищає передбаченими законом засобами і методами життя, недоторканість і свободу особи, публічну і приватну власність, законні інтереси громадян, суспільства і держави;

2) виконує завдання із забезпечення громадського порядку під час проведення мітингів, демонстрацій, пікетувань, рекламних, комерційних акцій, культурно-мистецьких, спортивних, релігійних, пам'ятних та інших публічних заходів;

3) відновлює громадський порядок, якщо він був порушений будь-якими протиправними діями, що суперечать чинному законодавству;

4) виконує, за дорученням Генерального інспекторату прикордонної поліції, на підставі планів взаємодії функції у відрядженні з метою забезпечення та відновлення громадського порядку у прикордонних районах та у пунктах пропуску через державний кордон Румунії;

5) забезпечує виконання на основі затверджених планів співпраці охорону громадського порядку з метою запобігання та виявлення злочинних посягань на гірських курортах, туристичних маршрутах, а також на узбережжі Чорного моря, у дельті Дунаю або на спа-курортах чи в інших районах;

6) забезпечує дотримання у співпраці з компетентними державними структурами громадського порядку під час офіційних візитів або інших заходів, в яких беруть участь високопоставлені румунські чи іноземні посадовці на території Румунії, у відповідних районах, на території важливих об'єктів і у місцях, де такі заходи відбуваються;

7) здійснює відповідно до закону на вимогу компетентних органів завдання щодо розшуку та затримання втікачів, дезертирів та інших осіб, про яких є дані та обґрунтовані ознаки того, що вони мають намір вчинити або вчинили злочини або які ухиляються від обраного для них запобіжного заходу у вигляді арешту або від відбування покарання у вигляді позбавлення волі;

⁵²Privind statutul cadrelor militare: Legea № 80 din 11 iulie 1995. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/6151>

⁵³Privind regimul armelor, componentelor esențiale și al munițiilor: Legea № 295 din 28 iunie 2004. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/53150>

⁵⁴Prevenirii: Legea № 270 din 22 decembrie 2017. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/196268>

8) забезпечує антитерористичну безпеку, проводить заходи, спрямовані на запобігання та нейтралізацію терористичних актів на території Румунії, здійснює фізичну охорону та оперативне супроводження на режимних об'єктах, які знаходяться у сфері їхньої відповідальності;

9) здійснює затримання або знешкодження злочинців, які використовують вогнепальну зброю чи інші засоби ураження, що можуть загрожувати безпеці людей, транспорту, матеріальним цінностям;

10) забезпечує охорону режимних та стратегічних об'єктів, критичної інфраструктури, сектору безпеки і оборони, спецтехніки, товарів військового призначення, матеріальних цінностей, які мають особливу важливість відповідно до встановлених рішень Уряду, і цілей, і які належать Міністерству внутрішніх справ, перелік яких встановлено наказом міністра;

11) забезпечує, відповідно до закону, охорону або захист під час перевезення важливих цінностей, а також перевезення зброї, боєприпасів, вибухових матеріалів, токсичних або радіоактивних речовин або інших небезпечних матеріалів, визначених як такі законодавством;

12) спільно із іншими компетентними органами та державними установами бере участь у нагляді, контролі та забезпеченні екологічної безпеки, охорони та збереження навколишнього природного середовища, мисливських угідь, рибних господарств, лісових фондів, використовуючи при цьому спеціальні превентивні заходи з метою запобігання та боротьби з будь-якими правопорушеннями у вказаних сферах;

13) виконує повноваження фельд'єгерської служби, бере участь в забезпеченні державної таємниці, збереження та таємної кореспонденції під час її транспортування територією Румунії;

14) вживає заходів, спрямованих на ліквідацію та мінімізацію наслідків природних, техногенних, екологічних інших катастроф або лих;

15) бере участь у заходах за межами території румунської держави, які присвячені міжнародним тренуванням, у створенні та розбудові миротворчих сил, призначених для виконання певних місій в рамках діяльності із запобігання глобальним або регіональним конфліктам, кризовим ситуаціям. Під час виконання цих місій жандарми-учасники користуються правами та гарантіями, встановленими законом для військовослужбовців, які виконують відповідальні місії за кордоном;

16) забезпечує громадський порядок у високогірних районах або у місцевостях, де виникли або існує безпосередня загроза виникнення пожеж, зсувів, підтоплень, вибухів чи інших надзвичайних ситуацій, які загрожують життю людей або їх майну;

17) здійснює профілактику і попередження правопорушень та злочинності;

18) порушує кримінальні провадження, проводить досудове розслідування у межах своєї компетенції за кримінальними проступками, виявленими під час виконання службових завдань;

19) забезпечує виконання будь-яких інших обов'язків, передбачених законодавством, зокрема на прохання магістрату бере участь разом з ним у виконанні процесуальних дій, тощо.

Таким чином, юрисдикція румунської жандармерії поширюється на усю територію держави та здійснюється за такими основними напрямками: правоохоронна діяльність, проведення контртерористичних заходів, участь у міжнародних миротворчих місіях та операціях.

Жандармерія Румунії не має повноважень військової поліції, а для цього існує відповідний спеціальний уповноважений підрозділ у складі Сухопутних військ.

Загальна штатна чисельність румунської жандармерії складає 44 тис. осіб. Кількість посад офіцерів, унтер-офіцерів, військових старшин та військових осіб рядового складу румунської жандармерії в мирний час і під час мобілізації встановлюється міністром внутрішніх справ у межах загальної чисельності, затвердженої спеціальною постановою Уряду.

Під військовими кадрами жандармерії розуміються громадяни Румунії, яким присвоєно звання офіцера, військового старшини або унтер-офіцера та які мають військову або спеціальну підготовку. Особовий склад жандармерії комплектується військовослужбовцями (військовий персонал) та використовує таку саму систему ранжування, як і сухопутні війська. Кожен жандарм має військове звання та штатно-номенклатурну посаду.

Підготовка офіцерів жандармерії загалом відбувається у військових вищих навчальних закладах, що належать Міністерству внутрішніх справ (Академія поліції), Міністерству національної оборони, а також через мережу цивільних вищих навчальних закладів. Комплектування штатних посад здійснюється на підставі проведення відкритих спеціальних конкурсних процедур, які включають проходження екзаменування та тестування, здачу нормативів фізичної витривалості. Окрім військовослужбовців до військового персоналу також відносяться курсанти (кадети) профільних військових навчальних закладів. Вступ до лав румунської жандармерії передбачає проходження повного курсу навчання в Академії поліції (м. Бухарест) у статусі кадета. Для кандидатів до вступу у якості кадетів висуваються такі вимоги: наявність румунського громадянства та проживання на території Румунії; відмінні знання румунської мови (письмова, усна), гарна фізична форма; відсутність шкідливих звичок; задовільний стан фізичного здоров'я, стресостійкість, відсутність психічних розладів, стабільний стан психологічного (ментального) здоров'я.

Паралельно підготовку та підвищення кваліфікації кадрів унтер-офіцерського складу здійснюють військові школи «Mihai Viteazul», «Petru Rareș», «Grigore Alexander Ghica». Для кандидатів до вступу у якості кадетів висуваються такі вимоги: наявність румунського громадянства та проживання на території Румунії; відмінні знання румунської мови (письмова, усна), фізична форма; відсутність шкідливих звичок; задовільний стан фізичного здоров'я, стресостійкість, відсутність психічних розладів, стабільний стан психологічного (ментального) здоров'я. Наприклад конкурсна процедура вступу до Військової школи унтер-офіцерів жандармерії «Petru Rareș» Fălticeni (денна форма навчання) передбачає відповідність кандидатів таким загальним критеріям відбору: наявність румунського громадянства; досягнення 18 річного віку, проте

не старше за 27 років; відсутність судимості; надання документів на підтвердження фактів не здійснення поліцейської діяльності; підтвердження не перебування під слідством або судом.

До спеціальних критеріїв відносяться: відсутність татуювань або декоративних елементів будь-якого виду, нанесених, вставлених чи імплантованих на/всередині тіла, не закритих одягом, у літньому вбранні (перевірка вимог здійснюється під час медичного огляду); отримання під час навчання в середній школі середній бал не менше 9,00, за винятком кандидатів, які закінчили навчальні заклади середньої школи в державах-членах ЄС, де навчання та поведінка студента не оцінюється за оцінкою/балом/кваліфікацією; не бути відрахованим за дисциплінарні порушення із закладу освіти; мати або отримати до закінчення навчання водійські права категорії «В». У випадку, якщо студент (курсант) не отримав посвідчення водія категорії «В» до завершення курсів, він не допускається до участі у випускному іспиті, і відповідно він не отримує сертифікат про кваліфікацію, військові звання або призначення в будь-який підрозділ жандармерії. У разі отримання посвідчення водія категорії «В» випускний іспит може бути складено пізніше. У разі не складання випускного іспиту та неотримання водійського посвідчення категорії «В», кандидат зобов'язаний оплатити витрати на його утримання під час навчання та буде відрахований і вважатися таким, що не завершив навчання.

Також набір співробітників до підрозділів жандармерії на вакантні посади військовослужбовців здійснюється шляхом прямого найму на контрактній основі при дотриманні таких обов'язкових вимог: наявність румунського громадянства та постійне проживання на території Румунії; знання румунської мови (письмової та усної); повна дієздатність; вік не молодше 18 років та не старше 27 років; мати медичну, фізичну та психологічну придатність; мати повну середню освіту з дипломом бакалавра (для посад унтер-офіцерів); мати вищу освіту (для посад офіцерів); не мати судимості, за винятком випадків реабілітації; не перебувати під слідством або судом; не бути звільненими з державних посад або не розривати індивідуальний трудовий договір з причин дисциплінарного звільнення протягом останніх 7 років; відповідати умовам прийому на роботу, передбаченим посадовою інструкцією для влаштування на військово-кадрові посади за прямим розподілом; не здійснювати будь-яких видів поліцейської діяльності, визначеної законом. Кандидати, прийняті для прямого працевлаштування, які мають намір отримати статус військовослужбовця, також повинні не мати в літньому вбранні татуювань або будь-яких декоративних елементів, нанесених, вставлених або виконаних на/всередині тіла, не закритих одягом; не бути членами жодної політичної партії. З метою заміщення вакантних посад керівного складу конкурс організує підрозділ жандармерії, у штаті організації якого існує вакантна посада або вищий підрозділ, який забезпечує методологічну координацію структури, в яких перебувають вакантні посади.

Взаємодія жандармерії з поліцією відбувається за такими напрямками, як: виконання спільних завдань щодо охорони громадського порядку та забезпечення безпеки під час проведення публічних масових заходів; попередження та профілактика злочинності; оперативне супроводження

спецтранспорту, спеціалізованих літерних поїздів, вживання заходів безпеки та правопорядку під час запровадження комендантської години, запровадження надзвичайного або воєнного стану; гасіння пожеж, проведення рятувальних операцій, забезпечення вибуховотехнічної та техногенної безпеки.

У 2017 році було підготовлено законопроект щодо розширення повноважень румунської жандармерії, що автоматично спровокувало би конфлікт інтересів з органами поліції та надало би цій структурі надмірні повноваження⁵⁵. Основними положеннями цього законопроекту передбачалося розширення прав жандармерії щодо кримінального переслідування та сприяння судовому розслідуванню правопорушень у сфері громадського порядку, під час проведення масових заходів, публічних зборів, мітингів, спортивних змагань тощо. Цей законопроект ще й досі перебуває на розгляді Парламенту.

Під час мобілізації та на період воєнного часу румунська жандармерія як складова Збройних сил, виконує особливо важливі завдання із забезпечення громадської безпеки, посиленого захисту стратегічних та режимних об'єктів, охорони високопосадових осіб держави, виконує інші стратегічні завдання, покладені на неї.

У рамках розширення функціональності, починаючи з 10 червня 2022 року штаб-квартиру Бухарестської служби пробації охороняють військовослужбовці румунської жандармерії у якості реалізації додаткових повноважень. З метою запобігання вуличній злочинності румунська жандармерія влітку 2023 року отримала доступ до усіх камер громадського спостереження у столиці та великих містах Румунії.

Стаття 29¹ Закону від 29.11.2004 року № 550⁵⁶ встановлює, що під час виконання своїх службових обов'язків військовослужбовці румунської жандармерії мають право володіти та використовувати транквілізуючу зброю, транквілізуючі речовини, зброю з гумовими кулями, ультразвукові або подразливі речовини, а також будь-які інші засоби захисту з метою знищення тварин, які загрожують життю людей або їхній власності. Транквілізуюча зброя та транквілізуючі речовини використовуються лише виключно військовослужбовцями румунської жандармерії.

Стаття 30 регламентує, що під час виконання своїх службових обов'язків жандарми використовують вогнепальну зброю відповідно до положень закону. Жандармерія Румунії має повноваження використовувати вогнепальну зброю з метою самооборони, під час зіткнень з озброєними злочинцями, а також з метою захисту особливо важливих осіб або режимних об'єктів, проте ніколи – під час масових заходів або протестів. В ході придушення масових безладів або заворушень жандарми повинні дотримуватися певної послідовності в застосуванні заходів проти населення: спочатку водомети, потім сльозогінний газ, гумові кийки, гумові кулі і тільки потім вогнепальну зброю як виключення у випадку наявності реальної загрози для їх життя та здоров'я жандармів. Тяжка військова зброя – танки, артилерія, авіація на озброєнні жандармерії не

⁵⁵ Liberalii se opun extinderii atributiilor pentru Jandarmeria Română. URL: <https://www.antena3.ro/actualitate/liberalii-se-opun-extinderii-atributiilor-pentru-jandarmeria-romana-429342.html>

⁵⁶ Privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române: Legea № 550 din 29 noiembrie 2004. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57610>

перебувають. Проте є спеціальний транспорт (броньовані автомобілі, водомети, автозаки, декілька гелікоптерів для виконання особливо важливих завдань).

Румунська жандармерія наділена правом здійснювати провадження у адміністративних справах, складати протоколи, здійснювати огляд місця події, збирати докази, затримувати підозрюваних осіб, накладати адміністративні стягнення у вигляді штрафів або позбавлення волі на строк від 15 днів до 3 місяців. Ця прерогатива надана жандармерії на виконання положень Закону Румунії «Щодо санкцій за порушення деяких норм суспільного життя, громадського порядку та спокою». Протокол, складений жандармами, може бути оскаржений протягом 15 днів з моменту його складання безпосередньо до суду.

Щодо проведення негласних слідчих дій, то у законодавстві така компетенція щодо жандармів не передбачена, оскільки вони відносяться переважно до військовослужбовців, аніж до поліцейських. Відсутня компетенція також щодо здійснення агентуро-оперативної діяльності, здійснення оперативного обліку. У той самий час жандармерія у рамках своїх повноважень може проводити окремі слідчі дії під час розслідування кримінальних проступків.

За невиконання законних вимог жандарма, який перебуває під час виконання своїх посадових обов'язків, передбачається адміністративна відповідальність у вигляді затримання, адміністративного арешту або штрафу. За злісну непокору або обман жандарма передбачається навіть кримінальна відповідальність.

Ідентифікація жандармів відбувається за уніформою (блакитного кольору), особистим жетоном, нарукавною емблемою із відповідною символікою «JANDARMERIA»⁵⁷.

Таким чином, румунська жандармерія – це важлива складова сектору безпеки нарівні з поліцією, румунською розвідувальною службою, румунською таємною службою. Інститут жандармерії є одним з ключових ланок правоохоронної системи Румунії і одним з найважливіших елементів системи забезпечення внутрішньої безпеки держави. Це спеціалізована установа із військовим статусом, яка входить до складу Міністерства внутрішніх справ та забезпечує громадський порядок, здійснює захист об'єктів державної власності стратегічного призначення; виявляє, запобігає, попереджує вуличну злочинність та правопорушення; здійснює боротьбу з тероризмом; охорону режимних об'єктів; виконує повноваження фельд'єгерської служби; здійснює ліквідацію наслідків стихійних лих, техногенних катастроф тощо.

Румунська жандармерія поєднує переважно армійські та частково поліцейські функції. Це формування наділене ефективними можливостями для оперативного реагування, коли проблеми безпеки перевищують можливості цивільної поліції, але військові дії у відповідь будуть надмірними і поставлять під загрозу життя цивільного населення. Жандармерія вирішує завдання в інтересах збройних сил, а також виконує значний обсяг поліцейських і адміністративних функцій в інтересах усієї держави.

⁵⁷ Uniforma militară. URL: <https://www.jandarmeriaromana.ro/uniforma-militar%C4%83>

Поряд із подібними до Національної гвардії України завданнями щодо забезпечення правопорядку під час масових заходів та ліквідації масових заворушень румунські жандарми мають право накладати штрафи, приймати заяви від постраждалих, проводять комплексні оперативно-профілактичні відпрацювання. Основну частину румунської жандармерії складають мобільні підрозділи, які можуть діяти автономно на будь-якому напрямку. При цьому значно підвищена роль і розширені права командирів ескадронів самостійно приймати рішення.

Туреччина.

Головне командування жандармерії або турецька жандармерія (тур. Jandarma Genel Komutanlığı) – рід військ Збройних сил Туреччини, відповідальний за охорону громадського порядку в областях, що не належать до юрисдикції поліції (зазвичай у сільській місцевості), забезпечення внутрішньої безпеки та контроль над кордоном.

Жандармерія, по суті, є державною збройною правоохоронною організацією військового характеру. Жандармерія працює у контакті зі службою Askeri İnzibat, підтримує порядок у лавах Збройних сил. У її складі перебувають дві спеціальні бригади – Jandarma Özel Harekat Komutanlığı (щодо спеціальних операцій) і Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı (щодо забезпечення громадського порядку).

Основне завдання жандармерії Турецької Республіки полягає у забезпеченні громадського порядку, безпеки та охорони, а також у виконанні обов'язків, покладених на неї іншими законами та постановами. Ці дві категорії визначають спектр обов'язків, якими наділені збройні військові правоохоронні органи. Жандармерія становить сили безпеки та охорони правопорядку, які здійснюють свою діяльність на значній частині території Туреччини.

Правове регулювання діяльності жандармерії Туреччини здійснюється Законом «Про організацію жандармерії, права та обов'язки»⁵⁸ (далі – Закон).

Повноваження поліції і жандармерії схожі, проте юрисдикція останньої розповсюджується на прикордонні райони (прибережні, морські райони, де немає берегової охорони) і сільську місцевість. За зонами відповідальності за забезпечення безпеки і дотримання громадського порядку та розмежування з поліцією, 93% території Туреччини та 21% її населення знаходяться під юрисдикцією Головного командування жандармерії. З 1984 року підрозділи жандармерії є ключовою складовою у боротьбі проти тероризму з метою захисту цілісності Туреччини на її території, зокрема у Східній та Південно-Східній Анатолії, а також у Чорноморському регіоні. Оскільки жандармерія у першу чергу – це сили сільської поліції, вона підтримує громадський порядок за межами міст і селищ, а також охороняє сухопутні кордони Туреччини від незаконного перетину та провезення контрабанди.

Повноваження між поліцією, береговою охороною і жандармерією розмежовуються за зональним принципом. При виявленні поліцією (береговою охороною) слідів правопорушень в зоні відповідальності жандармерії, вони не

⁵⁸ JANDARMA TEŞKİLAT, GÖREV VE YETKİLERİ YÖNETMELİĞİ. 12.12.2016. №: 2016/9741. URL: <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20169741&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>

вправі оглядати місце події, вчиняти інші слідчі дії. Їх завдання – лише створити умови для збереження доказів допоки не прибуде підрозділ жандармерії (стаття 65 Закону). При цьому, має місце тісна взаємодія між цими трьома правоохоронними структурами і наявність обов'язків щодо обміну інформацією, надання допомоги одна одній.

Адміністративні функції жандармерії приблизно відповідають адміністративним функціям національної поліції, але включають в себе такі відмінні вимоги, як забезпечення дотримання законодавства у сфері полювання та риболовлі, боротьбу з лісовими пожежами, а також патрулювання кордонів.

Також на жандармерію покладаються спеціальні обов'язки з охорони і захисту важливих для країни об'єктів, що мають значення для національної безпеки, економіки, військової спроможності. Наприклад, 3227 км нафто- та газопроводу охороняється жандармерією в рамках спеціальних повноважень. Безпеку цих критично важливих об'єктів забезпечують приблизно 3700 співробітників жандармерії.

Загальні обов'язки жандармерії в зонах її відповідальності такі:

(1) адміністративні обов'язки: забезпечувати безпеку та охороняти громадський порядок, запобігати злочинам, переслідувати та розслідувати контрабанду, здійснювати зовнішню охорону пенітенціарних установ та слідчих ізоляторів, тощо;

(2) судові обов'язки: розкриття і розслідування злочинів (за дорученням прокурора), передача порушників до суду із наявною доказовою базою; конвоювання підсудних; виконання слідчих доручень;

(3) військові обов'язки: несення військової служби – у надзвичайних ситуаціях вони повинні виконувати функції допоміжного компоненту армії, забезпечувати виконання військової повинності, затримувати дезертирів і нести службу у військових судах;

(4) інші визначені законами та наказами міністра внутрішніх справ, міністра оборони обов'язки.

Головне командування жандармерії, будучи частиною Збройних сил Туреччини, підпорядковується Генеральному штабу – з питань підготовки та утворення збройних сил, та Міністерству внутрішніх справ – у питаннях виконання обов'язку з охорони громадського порядку. Командувач жандармерією підзвітний міністру внутрішніх справ. Проте, десантно-диверсійний загін та авіаційні частини Жандармерії є непідконтрольними МВС⁵⁹.

У 2016 році регіональні управління жандармерії було скорочено з 10 до 6, а в 2023 році усі такі управління закрито задля оптимізації діяльності та усунення бюрократичної складової⁶⁰.

Командири провінційної жандармерії підпорядковуються відповідному губернатору (місцевій владі округу) або безпосередньо Генеральному командувачу.

⁵⁹ Національна гвардія України: шляхи розвитку. Женева-Київ. 2017. URL: <https://www.dcaf.ch/sites/default/f>

⁶⁰ URL: https://tr.wikipedia.org/wiki/Jandarma_Genel_Komutanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1

Загалом, структура жандармерії досить розгалужена: включає багато управлінь, відділів, секторів. Жандармерія опікується і питаннями боротьби з тероризмом, і кіберзлочинністю, і розвідкою, і контрабандою та організованою злочинністю, тощо. Є управління: громадського порядку, розвідки, авіації; управління Сил спеціальних операцій Головного командування жандармерії Туреччини; відділ дорожнього руху та ін. У провінціях – командування батальйонів, полків⁶¹.

При виконанні адміністративних та судових обов'язків жандармерія керується положеннями Закону про обов'язки та повноваження поліції⁶² та КПК⁶³.

У випадках мобілізації та війни жандармерія із своїми підрозділами, які визначаються рішенням Уряду (Ради Міністрів), переходить під командування збройних сил і продовжує виконувати свої звичайні обов'язки іншими підрозділами. При цьому, ураховується думка Генерального штабу щодо того, які частини будуть підпорядковані Міністерству оборони. У разі мобілізації та війни жандармерія виконує обов'язки, визначені Законом про мобілізацію та війну⁶⁴ (стаття 41 Закону).

У розпорядженні жандармерії перебуває тяжка військова зброя.

Жандармерія має дозвіл на застосування зброї (за правилами статті 49 Закону). В екстрених випадках (наприклад, терористичного характеру) жандарм вправі застосувати зброю без попередження. При виконанні адміністративних обов'язків застосування зброї жандармом і поліцейським не має відмінностей.

Уповноважені працівники жандармерії вправі проводити обшуки (стаття 47 Закону) та входити у закриті приміщення в екстрених ситуаціях (стаття 48 Закону). Окрім того, вони мають право за рішенням суду на прослуховування телефонних розмов та проведення інших негласних слідчих (розшукових) дій.

У жандармерії проходять строкову військову службу і є можливість укладання контракту. Суто цивільних посад незначна кількість. Військовослужбовці керуються загальним законом щодо проходження військової служби у Збройних силах Туреччини⁶⁵. Новобранці поступають у жандармерію через систему призову на строкову службу, а офіцери та некомандний склад переводяться з армії. Комплектація новими кадровими молодшими офіцерами здійснюється за рахунок випускників Академії сухопутних військ Туреччини⁶⁶.

За правилами статті 70 Закону у підрозділах жандармерії важливо, щоб персонал, який працює у сфері безпеки та громадського порядку, носив офіційний (формений) одяг. Однак, коли це буде визнано необхідним для

⁶¹ URL: https://tr.wikipedia.org/wiki/Jandarma_Genel_Komutanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1

⁶² POLİS VAZİFE VE SALÂHİYET KANUNU. № 2559. 4/7/1934. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.2559.pdf>

⁶³ CEZA MUHALEMESİ KANUNU. 04.12.2004. № 5271. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>

⁶⁴ SEFERBERLİK VE SAVAŞ HALİ KANUNU. 11.04.1983. № 2941. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2941.pdf>

⁶⁵ TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNDE İSTİHDAM EDİLECEK SÖZLEŞMELİ SUBAY VE ASTSUBAYLAR HAKKINDA KANUN. 13/6/2001. № 4678. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/4678&MevzuatTertip=5>

⁶⁶ Національна гвардія України: шляхи розвитку. Женева-Київ. 2017. URL: <https://www.dcaf.ch/sites/default/f>

таємного переслідування та захоплення злочинців, а також для служби розвідки, при боротьбі з контрабандою та тероризмом, служба може виконуватися в іншому маскуванні та одязі, як того вимагає обов'язок, з дозволу командувача (керівника провінційної жандармерії). Тобто є форма встановленого зразку для жандармів, що забезпечують громадський порядок (на кшталт поліцейських) і форма для військовослужбовців (зразки за посиланням⁶⁷). Мають місце розпізнавальні знаки, шеврони, тощо⁶⁸.

Відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб, військовослужбовців жандармерії передбачена статтею 87 «Наполягання на непокорі» Військово-кримінального кодексу Туреччини⁶⁹, згідно якої військовослужбовці, які відмовляються виконувати наказ (словом чи ділом) несуть кримінальну відповідальність з позбавленням волі від одного місяця до одного року, за повторну відмову – позбавлення волі від трьох місяців до двох років. Якщо такі злочини вчинені під час мобілізації – позбавлення волі від шести місяців до п'яти років, а за вчинене під час війни і наказ стосувався ворога – до десяти років позбавлення волі.

Франція.

У Французькій Республіці функції (на кшталт Національної гвардії України) переважно здійснюються таким державним органом як Національна жандармерія. На відміну від цивільних поліцейських установ жандармерія має таку ж саму організацію, форму, звання та дисципліну, як і французька армія. Жандармерія як особливі підрозділи поліції, які до 2010 року перебували у підпорядкуванні Міністерства оборони Франції, перейшли під юрисдикцію Міністерства внутрішніх справ Франції. При цьому службовці жандармерії зберігають статус військових.

Діяльність Національної жандармерії Франції регламентована Кодексом оборони Французької Республіки (Code de la défense)⁷⁰ (далі – Кодекс) та спеціальним Законом Французької Республіки № 2009 - 971 «Про національну жандармерію» (LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale) від 3 серпня 2009 року⁷¹ (далі – Закон).

У Статті L1142-1 Кодексу та у статтях 1-7 Розділу I «Місії та завдання національної жандармерії» Закону визначено, що міністр оборони Франції відповідає за розробку та реалізацію оборонної політики країни. Він, зокрема, має владу над арміями, допоміжними службами, об'єднаними організаціями та приданими формуваннями. Міністр оборони Франції забезпечує наявність у них необхідних засобів для утримання, обладнання, навчання та забезпечення їх безпеки. З огляду на викладене, міністр оборони Франції бере участь в управлінні людськими ресурсами Національної жандармерії на умовах, визначених указом Державної ради Франції, та виконує обов'язки старшого дисциплінарного начальника відносно військового персоналу Національної жандармерії.

⁶⁷ URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200331-1-1.pdf>

URL: ⁶⁸ <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/kurumsal-kimlik/.pdf>

⁶⁹ Askeri Ceza Kanunu. 22/5/1930. № 1632. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1632.pdf>

⁷⁰ Code de la défense. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071307/

⁷¹ LOI n° 2009-971 du 3 août 2009 relative à la gendarmerie nationale. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000020954146>

Водночас при виконанні «судових місій», без шкоди повноваженням судової влади щодо виконання нею своїх завдань, Національна жандармерія підпорядковується міністру внутрішніх справ Франції, який відповідає за її організацію, управління та забезпечення умов праці і необхідної для цього інфраструктури. У структурі Національної жандармерії діє спеціальний орган – судова поліція, відповідальність якої поширюється на забезпечення виконання положень Загального кодексу про територіальні положення громад (Code général des collectivités territoriales) щодо профілактики правопорушень⁷².

Однак, відповідно до статті 3211-3 названого Кодексу та пункту 4 статті 1 Розділу I Закону Національна жандармерія одночасно є підрозділом збройних сил, створеним для забезпечення виконання законів Франції. Як наслідок, для виконання власне військових місій, у тому числі, під час участі в операціях збройних сил за межами національної території, Національна жандармерія знаходиться у підпорядкуванні Міністра оборони.

Національна жандармерія Франції покликана забезпечувати громадську безпеку та громадський порядок, зокрема в сільській та приміській місцевості, а також на шляхах сполучення. Окрім іншого, Національна жандармерія доступними їй засобами сприяє виконанню розвідувальної та інформаційної місії органів державної влади, боротьбі з тероризмом, а також захисту населення, бере участь у захисті Франції та вищих інтересів нації, у тому числі у контролі та безпеці ядерної зброї.

У Парижі патрулюванням, охороною громадського порядку та розкриттям злочинів займається поліція. У той же час в Парижі ряд важливих об'єктів охороняється жандармерією, що можна порівняти з діяльністю Національної гвардії України.

Стаття 4 Розділу I Закону конкретизує повноваження Національної жандармерії щодо потреб цивільної оборони та забезпечення безпеки на території Республіки, які надані виключно підрозділам жандармерії. Водночас зазначено, що коли підтримання громадського порядку вимагає використання спеціальних військових засобів, їх використання потребує дозволу на умовах, визначених указом Державної ради.

Умови та порядок застосування співробітниками Національної жандармерії вогнепальної зброї для забезпечення громадського порядку визначені статтею 431-3 Кримінального кодексу Французької Республіки (Code pénal Article)⁷³.

Згідно із положеннями статті 6 Розділу I Закону юрисдикція Національної жандармерії Франції поширюється на усю територію Франції, включаючи заморські території – Французьку Полінезію, острова Уолліс і Футуна, Нову Каледонію.

Головним керівним органом Національної жандармерії є Генеральне управління Національної жандармерії (La direction générale de la Gendarmerie nationale). Воно забезпечує управління, розробляє доктрину зайнятості,

⁷² Code général des collectivités territoriales. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070633/

⁷³ Code pénal Article 431-3. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000025543347

спрямовує та координує дії підрозділів жандармерії, сприяє прийняттю політичних рішень з усіх питань, які стосуються Національної жандармерії (бюджет, кадри, працевлаштування тощо). До нього входять кабінет, три дирекції та дві служби, останні є спільними з іншими департаментами. Найвища посада у Національній жандармерії – це Генеральний директор, який є п'ятизірковим генералом жандармерії. Рішенням Ради міністрів Французької Республіки від 30 жовтня 2019 року генерала армії Крістіана Родрігеса (Christian Rodriguez) призначено генеральним директором Національної жандармерії (Directeur Général de la gendarmerie nationale)⁷⁴.

Військовий персонал Національної жандармерії включає:

- офіцерів і унтер-офіцерів Національної жандармерії,
- офіцерів і унтер-офіцерів технічного та адміністративного Національної жандармерії;
- армійських волонтерів, що служать у Національній жандармерії;
- резервістів Національної жандармерії.

Офіцери та унтер-офіцери Національної жандармерії підсилюють збройні підрозділи, індивідуально або у складі формувань виконуючи, переважно оперативні функції, а також беручи участь в інших допоміжних функціях.

Офіцери та унтер-офіцери жандармерії, зважаючи на характер і умови виконання своїх місій, підлягають особливим обмеженням і зобов'язанням щодо зайнятості та проживання в казармах. В якості компенсації за такі обмеження і зобов'язання, що застосовуються до них, офіцери та унтер-офіцери жандармерії отримують переваги від спеціальної класифікації індексів і можуть користуватися особливими умовами щодо грошової винагороди (стаття 9 Розділу 1 Закону).

Присутність Національної жандармерії на території країни розподіляється по окремих регіонах. Організаційно підрозділи жандармерії складаються із груп відділів, рот та бригад. Загалом, понад 3 тисячі пунктів жандармерії по усій території Франції та 50 тис. її особового складу забезпечують виконання повсякденних функцій, у тому числі забезпечення безпеки дорожнього руху, боротьби із злочинністю (підрозділами судової поліції жандармерії) тощо. Спеціалізовані підрозділи жандармерії призначені для дій у повітрі, на морі та у горах. Мобільні підрозділи жандармерій або її оперативний резерв також можуть брати участь у місіях забезпечення під час сезонних міграційних періодів (спеціальні заходи захисту населення влітку та взимку) або для прикриття зон пріоритетної безпеки країни.

Для виконання завдань, покладених на Національну жандармерію, вона структурно поділяється на такі основні підрозділи.

Жандармерія територій (департаментів) Франції (Gendarmerie départementale). Така жандармерія постійно контактує з населенням. Вона головним чином виконує завдання судової поліції або адміністративної поліції.

⁷⁴ Національна жандармерія. Офіційний сайт. Генеральний директор. URL: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/notre-institution/la-gendarmerie-nationale/le-directeur-general-de-la-gendarmerie-nationale>

Основною організаційною одиницею є бригада (відділення) жандармерії, що складається з 6-40 осіб, яка зазвичай розташована на рівні кантону. Бригади можуть бути організовані у спільноти територіальних бригад (COB) (зі столичним підрозділом і місцевими бригадами) або в автономні територіальні бригади (BTA).

Кожна бригада відповідає за денне та нічне патрулювання, спостереження за одним або декількома муніципалітетами, а також за прийом громадськості. Жандарми приймають скарги, проводять адміністративні та судові розслідування та, як правило, реагують на екстрені виклики.

Останніми зазвичай займається Оперативно-розвідувальний центр жандармерії (CORG). Окрім того, CORG відіграє важливу роль у військових розвідувальних дослідженнях, мобілізації, зв'язках із національною армією та військовою поліцією.

Кримінальне провадження та забезпечення судового розслідування, як зазначалося вище, здійснюється спеціальним підрозділом Національної жандармерії – Судовою поліцією жандармерії. Структурно Судова поліція жандармерії складається із:

- територіальних одиниць;
- науково-дослідних підрозділів;
- відомчих розвідувальних та судово-слідчих бригад (BDRIJ);
- міжвідомчих дослідницьких груп;
- центральних офісів на територіях (OCLDI, OCLAESP, OCLTI, OCLCH).

Зазначена система доповнюється Інститутом кримінальних досліджень Національної жандармерії (IRCGN) і Центральною службою кримінальної розвідки (SCRC), які на національному рівні проводять важливі експертизи під час судових розслідувань⁷⁵.

Особовий склад бригад (відділів), а також спеціалізованих підрозділів Національної жандармерії в якості спеціальних груп можуть відправлятися для виконання місій у складі військових підрозділів, у разі, якщо під час таких місій та операцій необхідно здійснювати поліцейські методи роботи (розслідування, зв'язки із населенням, поліцейські оперативні заходи тощо).

Бригади районів утворюють роту. Роти своєю чергою утворюють групу, а групи утворюють область жандармерії. З 2016 року функціонує командування 13 областей Національної жандармерії. Наразі жандармерія територій налічує 3600 територіальних бригад (відділень).

Окрім бригад, до складу відомчої жандармерії входять підрозділи, які спеціалізуються на певних, визначених місіях, а саме:

- взводи спостереження та оперативного втручання жандармерії (les pelotons de surveillance et d'intervention de la Gendarmerie (PSIG)), які здійснюють патрулювання та залучаються для посилення територіальних бригад жандармерії й при необхідності місцевої поліції;

- моторизовані підрозділи (les unités motorisées) – це в основному жандарми на мотоциклах, відповідальні за моніторинг дорожньої мережі, які координують свою діяльність із відділами безпеки дорожнього руху (EDSR);

⁷⁵ Національна жандармерія Франції. Офіційний сайт. URL: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/>

- дослідницькі підрозділи (les unités de recherches) – 370 бригад дослідницьких підрозділів (BR) на рівні роти та офіцерів судової поліції. Їм також доручаються деякі розслідування, пов'язані з поведінкою та дотриманням військової дисципліни військовослужбовцями. Дослідницькі підрозділи утворенні на рівні відділів (BDRIJ) та спрямовані на допомогу територіальним підрозділам;

- спеціалізованими взводами охорони Національної жандармерії (les pelotons spécialisés de protection de la Gendarmerie PSPG) забезпечується безпека розташованих по території Франції ядерних об'єктів (наукових об'єктів або об'єктів виробництва електроенергії).

На Мобільну жандармерію (La gendarmerie mobile) покладено завдання щодо охорони правопорядку в країні. Вона становить загальний резерв, який перебуває у розпорядженні уряду, здатний діяти по всій території країни, а також за кордоном для посилення, у разі необхідності, дії територіальних сил Національної жандармерії.

Мобільна жандармерія організована у групи, які включають від 4 до 10 ескадронів, які своєю чергою поділяються на взводи. Ескадрон мобільної жандармерії налічує приблизно 110 солдатів, розподілених між взводом та чотирма маршовими взводами. З 2016 року мобільна жандармерія має 109 ескадронів. Об'єднаним оперативним угрупованням жандармерії є мобільна група жандармерії, яка включає від чотирьох до десяти ескадронів, підсилених мобільними бронетанковими групами.

Головним озброєнням бронетанкової групи мобільної жандармерії є:

- спецавтомобілі Irisbus, Renault B110, Renault Premium, Peugeot P4, автомобілі DRAP, вантажівки типу TRM 2000;
- колісна броньована машина жандармерії (VBRG) «Berliet VXB 170»;
- бронетранспортер «VAB» фірми SAVIEM;
- багатоцільова машина прориву жандармерії «Centaur».

Окрім підтримки правопорядку, мобільні жандарми також забезпечують безпеку у зонах пріоритетної безпеки (ZSP) країни, здійснюють операції щодо забезпечення життя, здоров'я та власності людей у таких зонах та в інших чутливих секторах. Вони також беруть участь у реалізації окремих державних планів (Vigirigate, контроль міграційних потоків) та можуть брати участь в охороні закордонних місій, посольств тощо. Мобільна жандармерія, також виконує певну кількість завдань суто військового характеру. Його підрозділи регулярно беруть участь у зовнішніх військових операціях (OPEX) разом з іншими підрозділами збройних сил Франції.

Республіканська гвардія (La Garde Républicaine) складається приблизно з 2800 осіб, зведених у два піхотні полки (один включає мотоциклетний ескадрон) та кінний кавалерійський полк. Вона також має чотири музичні підрозділи, а також показові команди, які демонструють майстерність у маневрах на конях або мотоциклах. Гвардією командує general de division (генерал-майор). Штаб-квартира розташована в Quartier des Célestins. Будучи історично паризькою організацією, гвардійці носять на своїй уніформі герб цього міста. Як частина національної жандармерії республіканська гвардія зосереджена в основному на

виконанні церемоніальних та охоронних функцій вищих державних установ та посольств.

Створене у 1989 році Командування закордонної жандармерії (CGOM) є штабом рівня «зонального регіону», який керує жандармськими підрозділами, що дислоковані за кордоном, у посольствах та/або приймають участь у закордонних операціях. Мобільні ескадрильї жандармерії (EGM), які переміщені для здійснення зовнішніх операцій до заморських територій Франції (OPEX), також перебувають під вказаним командуванням на час виконання місії.

Станом на сьогоднішній день діють 8 команд жандармерії (COMGEND), створених у заморських департаментах (DOM) або громадах (COM): Нова Каледонія; Сен-П'єр Мікелон та Гваделупа; Мартиніка; Гвіана; Майотта; Реюньйон; Французька Полінезія; острови Уолліс і Футуна.

Морська жандармерія (Gendarmerie-maritime)⁷⁶ є складовою частиною Національної жандармерії Франції. Вона підпорядковується Генеральному директору Національної жандармерії, а також Начальнику штабу Національного флоту Франції у питаннях використання морської жандармерії у районах відповідальності флоту. Загальна чисельність Морської жандармерії становить 1100 жандармів, які несуть службу на більше як тридцять великих патрульних катерів і моторних човнів, розташованих по всьому узбережжю, а також десятках надувних човнів, що перебувають на озброєнні прибережних бригад спостереження.

Морська жандармерія виконує місії національної оборони та загальної поліції на морі, здійснює підтримку дій національного флоту, морських префектів, а також прокуратури та адміністрації з морських справ. Сухопутні підрозділи морської жандармерії відповідають за консультативні місії для органів державної влади, військової та судової поліції, а також за участь в обороні та безпеці в установах національного флоту. Військовослужбовці з цих підрозділів можуть бути відправлені на борт кораблів ВМС для здійснення військової охорони та охорони підрозділів, що входять до них, або для виконання загальних завдань охорони на морі.

На озброєнні Морська жандармерія Франції має наступні плавзасоби:

- п'ять 32-метрових прибережних патрульних катерів жандармерії (PCG): Armoise (P719);
- двадцять чотири 20-метрових катерів прибережної морської охорони та спостереження (VCSM);
- вісім 11-ти метрових морських і портових охоронних катерів (VSMP);
- дев'ять морських і портових охоронних катерів (ESMP) по 9 метрів з двома підвісними моторами по 300 кінських сил.
- більше 40 одиниць різних типів надувних швидкісних катерів.

До інших спеціалізованих підрозділів Національної жандармерії слід віднести такі формування як:

⁷⁶ Морська жандармерія Франції. (Gendarmerie-maritime). Офіційний сайт. URL: <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/fre/Sites/Gendarmerie/Presentation/Gendarmerie-maritime/En-savoir-plus>

- Повітряна жандармерія – підрозділ, який входить до складу командування військово-повітряних сил Збройних сил Франції та виконує контрольні-оборонні та поліцейські функції у підрозділах ВПС, а також залучається до розслідування авіаційних катастроф та надзвичайних випадків.

- Жандармерія повітряного транспорту – підрозділ Національної жандармерії Франції, який перебуває також і в оперативному підпорядкуванні генеральної дирекції цивільної авіації Франції. Він виконує загальні адміністративні або судові поліцейські місії, а також спеціальні місії у галузі цивільної авіації з досить широкого кола питань, починаючи від спостереження за авіаційними платформами та закінчуючи судовими розслідуваннями цивільних авіакатастроф.

- Жандармерія контролю озброєння та його виробництва.

- Жандармерія безпеки ядерної зброї – відповідає за урядовий контроль і безпеку ядерної зброї. Його командування підпорядковується безпосередньо Міністру оборони Франції і входить до складу військового штабу Міністра оборони (стаття R3225-5)⁷⁷.

Організація підготовки жандармів здійснюється на базі шкіл Національної жандармерії (CEGN). На даний час Національна жандармерія має сім навчальних шкіл. Підготовку жандармів здійснюють також два вузькоспеціалізованих технічних центри: національний навчальний центр судової поліції (CNFPJ); національний навчальний центр безпеки дорожнього руху (НЦБДД).

Слід зазначити, що підготовка жандармів може також проводитися у спеціалізованих навчальних центрах Збройних сил Французької республіки.

Вступити на навчання до шкіл Національної жандармерії та стати військовослужбовцем Національної жандармерії Франції може будь-який громадянин Франції, якому виповнилося сімнадцять років, який не має судимості, має диплом про повну середню освіту, є придатним до служби за станом здоров'я й таким, що успішно здав вступні іспити.

Військовослужбовці жандармерії мають усі права та свободи, передбачені Конституцією Французької Республіки. Однак, як для військовослужбовців Збройних сил Франції, особливості реалізації їх прав та обов'язків встановлюються та регламентуються Загальним військовим статутом Збройних сил Франції, який включено до вищезгаданого Кодексу оборони Франції. Так, Загальний військовий статут визначає, що «Військовослужбовці користуються всіма правами і свободами, визнаними за громадянами. Однак виконання деяких із них або заборонено, або обмежено відповідно до умов, викладених (пов'язаних із виконанням обов'язків військової служби)»⁷⁸.

Жандармерія Франції має чітко визначене законодавство щодо порядку застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї проти порушників. Наказ на застосування дає місцева влада чи уповноважена особа. Під час масових заходів перед застосуванням потрібно попередити натовп мінімум два

⁷⁷ Code de la défense. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnArticleDeCode?code=CDAFENSM.rcv&art=R3225-5>

⁷⁸ Code de la défense. L.4121-1, L.4121-2, L.4121-4. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnArticleDeCode?code=CDAFENSM.rcv&art=R3225-5>

рази про намір застосування, після чого це є легітимним дозволом на застосування. Жандармерія має право застосовувати фізичну силу та спеціальні засоби без попередження у разі легітимної оборони. Також жандармерія має тактику дій у разі ведення вогню зі сторони натовпу у бік правоохоронців. Тактика передбачає формування захисного кола з наявних машин, якщо сектор ведення ворожого вогню не був визначений, військовослужбовці використовують транспорт як укриття. Під час ліквідації масових заворушень завжди з підрозділом присутній офіцер судової поліції, який відповідно до законодавства проводить процедуру законного затримання порушників. У складі ескадрону завжди є група документування з двох осіб. Така група необхідна для збору доказів законних дій сил правопорядку та збору доказів проти агресивних мітингувальників. Інформація, зібрана підрозділами документування, також може бути використана як докази у суді⁷⁹.

Отже, французьку жандармерію можна вважати мілітаризованою поліцією, офіцери якої краще озброєні та треновані, ніж офіцери Національної поліції. До того ж жандармерія виконує більш небезпечні та складніші завдання, такі як забезпечення безпеки високопосадовців, аеропортів, морського транспорту тощо.

Етичні правила щодо поведінки співробітників поліції та жандармерії Франції, а також відповідальності за вчинені ними порушення, викладені у «Кодексі етики поліції та жандармерії Французької республіки» «Code de déontologie de la police nationale et de la gendarmerie nationale» (далі – Кодекс етики)⁸⁰.

Дисциплінарні стягнення, що застосовуються до військовослужбовців та жандармів Франції, у разі порушення вимог Кодексу етики, поділяються на три групи, виходячи з критеріїв їх більшої суворості:

Дисциплінарні стягнення першої групи:

- а) попередження;
- б) додаткове роз'яснення та інструктаж щодо неправомірних дій;
- в) догана;
- г) висловлення звинувачення;
- д) догана від міністра;

Дисциплінарні стягнення другої групи:

- а) тимчасове усунення від виконання обов'язків на максимальний період до п'яти днів без будь-якої винагороди;
- б) тимчасове припинення розгляду питання щодо просування по службі;
- в) видалення з таблиці просування по службі;

Дисциплінарні стягнення третьої групи:

- а) звільнення від служби, визначене положеннями статті L.4138-15 Кодексу про оборону (Звільнення від служби через бездіяльність оголошується на строк не більше дванадцяти місяців). Після відбування покарання особа має право повернутися до виконання своїх службових обов'язків, однак період

⁷⁹ URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/military_tech/article/view/101/176

⁸⁰ Code de déontologie de la police nationale et de la gendarmerie nationale. URL: <https://www.alternativepn.fr/medias/tract/3953-deontologie-de-la-police-nationale-et-de-la-gendarmerie-nationale.pdf>

звільнення не зараховується у вислугу років та впливає на розмір пенсійних виплат у майбутньому й унеможлиблює виплату премій та надбавок;

б) розірвання контракту без можливості відновлення на службі.

Дисциплінарні стягнення не можуть поєднуватися між собою, за винятком судових рішень, які можуть бути застосовані до оголошення одного зі стягнень другої та третьої груп, які планується накласти на жандарма.

Стаття L 4137-3 Кодексу оборони визначає, що перед застосуванням будь-якого дисциплінарного стягнення з третьої групи необхідно проконсультуватися зі слідчою радою. Такі ради складаються з одного солдата того ж рангу, з того самого військового (або приданого до нього) формування, у якому служить порушник, а також солдатів вищого рангу. Слідчу раду очолює старший офіцер підрозділу. Військовослужбовець Національної жандармерії має право оскаржувати накладені дисциплінарні стягнення шляхом звернення до апеляційної комісії або до суду. На період розгляду апеляцій військовослужбовець виконує службові обов'язки у повному обсязі, якщо його усунення від виконання таких обов'язків негайно не визначено окремим рішенням.

У випадку протидії таким законним діям співробітників Національної жандармерії з боку цивільних осіб та у відповідності до тяжкості вчинених дій застосовуються статті Кримінального кодексу Франції, які передбачають відповідальність за них.

Зокрема стаття Article 222-14-5 Кримінального кодексу Франції визначає, що за дії, вчинені проти жандармів при виконанні ними своїх службових обов'язків, призначається покарання, відповідно:

- п'ять років позбавлення волі та штраф у розмірі 75 000 євро, якщо вони призвели до втрати працездатності на 8 днів або менше, або якщо вони не призвели до втрати працездатності;

- сім років позбавлення волі та штраф у розмірі 100 000 євро, якщо вони призвели до повної втрати працездатності жандармом більше ніж на вісім днів.

Якщо факти здійснення правопорушення проти жандарма супроводжуються обтяжуючими обставинами, покарання збільшуються до семидесяти років позбавлення волі та 100 000-150 000 євро штрафу⁸¹.

Слід зауважити, що у частині другій вищеназваної статті (Article 222-14-5) Кримінального кодексу Франції зазначається, що цивільні особи несуть відповідальність не тільки за перешкоджання законній діяльності жандарма або нанесення шкоди під час законних дій жандарма, а також якщо такі дії вчинялися щодо усіх членів його родини по прямій лінії, а також осіб, які проживають у його помешканні. У даному випадку правовий захист поширюється «... у зв'язку з функціями, які виконують згадані особи (жандарми), на їхніх чоловіка/дружину, їхніх прямих нащадків по висхідній чи низхідній лінії, або на будь-яку іншу особу, яка зазвичай проживає в їхньому будинку».

III. Висновки.

⁸¹ Кримінальний кодекс Франції «Code pénal» стаття Article 222-14-5. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000045069569/2022-02-05

Проведений аналіз показує, що забезпечення правоохоронної функції у військовій сфері залежить від обраної державою моделі: (1) військове формування, як правоохоронний орган – військова поліція у складі збройних сил та/або територіальна оборона, що підпорядковуються міністерству оборони; (2) правоохоронний орган, як військове формування – жандармерія, що підпорядковується цивільним правоохоронним органам (міністерству внутрішніх справ). Більшість «жандармських» формувань мають подвійне підпорядкування: силам оборони і сектору внутрішніх справ (залежно від виду функцій) – у мирний час і лише міністерству оборони – у воєнний (надзвичайний) час, а «гвардійських» інституцій – у мирний час – міністерству внутрішніх справ і у воєнний (надзвичайний) період – міністерству оборони. Особливості, зумовлені юрисдикцією, має військова поліція (військова жандармерія): у Польщі вона підпорядковується лише міністру оборони.

Конкретне найменування жандармерії є різним: у Франції – це Національна жандармерія; в Румунії, Туреччині – жандармерія; Цивільна гвардія – в Іспанії; Корпус карабінерів – в Італії; Національна республіканська гвардія – в Португалії; Федеральна поліція – у Німеччині. Вказані формування, зазвичай, виконують і функції військової поліції. Проте, як самостійна інституція, військова жандармерія (військова поліція) функціонує у Польщі, армійська (військова) поліція – у Португалії, військова поліція – у Німеччині, Румунії (у складі сухопутних військ); і як окремий підрозділ жандармерії (військова жандармерія) – у Франції.

Інститут жандармерії є однією із ключових ланок правоохоронної системи держави і одним із найважливіших елементів системи забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Особовий склад жандармерії нерідко має правовий статус складової частини Збройних сил (Франція, Португалія) або роду Сухопутних військ (Італія, Іспанія, Туреччина). В окремих державах жандармерія спільно з ними (Італія, Франція) або виключно своїми силами (Іспанія, Туреччина) здійснює охорону державного кордону.

Відмінності з поліцією щодо юрисдикції і повноважень з охорони та забезпечення громадського порядку є територіальними: у містах і мегаполісах ці функції виконує поліція; регіонально, у сільській та прикордонній місцевості – жандармерія.

На жандармерію покладено широкий спектр функцій, які охоплені правоохоронною (поліцейською) і військовою складовими. Практично усі досліджені формування мають повноваження військової поліції (зокрема в державах з невиокремленою військовою поліцією), наділені правом на адміністративні провадження (складання протоколів про адмінделікти), виконання окремих дій у кримінальному провадженні. Усі вправі застосовувати зброю; у мирний час – на однакових умовах з поліцією.

У деяких державах є строкова військова служба у жандармерії (Туреччина, Польща), проте у більшості – служба за контрактом, робота на цивільних посадах. Жандарми, гвардійці мають спеціальну освіту, формений одяг, знаки розрізнення.

В усіх державах відповідальність за невиконання законних вимог військовослужбовців, інших посадових осіб «жандармського», «гвардійського» формування врегульована на рівні спеціальних (адміністративних) законодавчих актів і кримінальних кодексів.

Національна гвардія України функціонує як силова структура «жандармського типу», побудована за принципами Міжнародної асоціації сил жандармерії та поліції в статусі військової установи (FIER).

Корисним і прийнятним для нашої держави можна вважати досвід Французької Республіки у правоохоронній сфері. Зокрема організація, функціонування та структура управління французької Національної жандармерії є прикладом для удосконалення правоохоронної складової багатьох країн Європи. Проте Україна у сучасних умовах і воєнних викликах створює світовий прецедент у сфері військової політики. Тож, враховуючи історичні передумови та бойовий досвід, діяльність формувань з військовими та правоохоронними функціями, спираючись на кращі зарубіжні практики, Україна має усі можливості вжити адекватних заходів щодо створення власної, ретельно виваженої моделі реформування усієї системи військової юстиції.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

**Узагальнення щодо основних аспектів діяльності формувань окремих країн НАТО з функціями, властивими
Національній гвардії України**

Питання	Іспанія	Італія	Німеччина	Польща	Португалія	Румунія	Туреччина	Франція
назва формування	Цивільна гвардія (ісп. Guardia Civil)	Корпус карабінерів (італ. Arma dei Carabinieri)	Федеральна поліція Федеративної Республіки Німеччини (нім. Das Bundespolizei gesetz)	Військова поліція (військова жандармерія) (пол. Żandarmerię Wojskową)	Національна республіканська гвардія (португ. Guarda Nacional Republicana)	Жандармерія (рум. - Jandarmeria Română)	Головне командування жандармерії або жандармерія Туреччини (тур. Jandarma Genel Komutanlığı)	Національна жандармерія Французької Республіки (фр. Gendarmerie Nationale de la République française)
правовий статус і місце в системі безпеки держави	воєнізовані сили охорони правопорядку	рід сухопутних військ, воєнізоване формування з правоохоронними функціями	федеральна (загальнодержавна) правоохоронна організація	окремий спеціалізований правоохоронний орган у складі Збройних сил	національні сили безпеки військового характеру	державна спеціалізована установа із військовим статусом та правоохоронними функціями	державна збройна правоохоронна організація військового характеру	спеціальний підрозділ збройних сил, створений для забезпечення виконання законів Французької Республіки.
підпорядкованість	Міністерству внутрішніх справ – у питаннях виконання обов'язків з охорони	Міністерству оборони - при вирішенні військових завдань; при вирішенні завдань	Федеральному у міністерству внутрішніх справ, будівництва та громадськості з усіх питань,	міністру національної оборони	міністру внутрішніх справ – у питаннях забезпечення громадського порядку, міністру	Міністерству внутрішніх справ – у всіх питаннях в рамках компетенції та відповідно до	Генеральному штабу – з питань підготовки та утворення збройних сил; Міністерству внутрішніх	Міністру оборони – з питань виконання військових місій, участі в операціях збройних сил

	громадського порядку, забезпечення безпеки та охорони; у військових питаннях – Міністерству оборони; у визначених випадках (залежно від виду діяльності) окремі підрозділи підпорядковуються міністру фінансів, а також слідчим суддям; при оголошенні воєнного чи надзвичайного стану – Міністерству оборони	поліцейського характеру – Міністерств у внутрішніх справах; при виконанні окремих (галузевих) завдань – іншим міністерствам та інституціям (охорони здоров'я, навколишнього середовища тощо)	віднесених до компетенції Федеральної поліції		національної оборони – у військових питаннях; у разі війни або в кризових ситуаціях Гвардія перебуває в оперативній залежності від начальника Генерального штабу Збройних Сил через свого Генерального командувача	функціональності	справ – у питаннях виконання обов'язку з охорони громадського порядку; при оголошенні воєнного стану – Міністерству оборони	за межами національної території; Міністру внутрішніх справ – у питаннях діяльності спеціального органу жандармерії – судової поліції, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.
основні завдання	забезпечення громадського порядку, безпеки та охорони,	забезпечення громадського порядку, безпеки та	забезпечення охорони кордону, залізничного транспорту,	забезпечення дотримання військової дисципліни, охорона	забезпечення законності, гарантування внутрішньої безпеки та	забезпечення громадського порядку та безпеки, боротьба з	забезпечення громадського порядку, безпеки та охорони	підтримання громадського порядку та безпеки з використанням

	боротьба з тероризмом, сепаратизмом, транснаціональною злочинністю, незаконним обігом наркотиків	охорони, боротьба з мафією, тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, незаконним обігом наркотиків проведення спецоперацій	повітряного руху, охорони федеральних об'єктів та дипломатичних установ; сприяння поліції земель у забезпеченні громадської безпеки та порядку, у т.ч. під час стихійних лих та надзвичайних ситуацій; боротьба із масовими заворушеннями; здійснення кримінального переслідування	громадського порядку у місцях розташування військових об'єктів та військових частин, у громадських місцях, а також захист життя та здоров'я людей і майна від протиправних посягань	прав громадян, співробітництво у реалізації політики оборони країни	вуличної злочинності, тероризмом, охорона режимних та стратегічних об'єктів, оперативне реагування під час кризових явищ або стихійного лиха, техногенних або інших катастроф		ям спеціальних військових засобів на територіях департаменті в та шляхах сполучення; розвідувальна діяльність; сприяння боротьбі з тероризмом; безпека ядерної зброї; боротьба зі злочинністю
основні функції	адміністративні (цивільні), судові, слідчі, військові, інші	адміністративні (цивільні), судові, військові, кримінальні інші	адміністративні, правоохоронні, охоронні	правоохоронні	адміністративні, військові, інші	адміністративні (цивільні), судові, військові, інші	адміністративні (цивільні), судові, військові, інші	адміністративні, правоохоронні (підрозділам і судової поліції), військові,

								охоронні
наявність функцій військової поліції	+	+	-	+	-	-	+	+
								(у частині проведення оперативних заходів у військових підрозділах)
юрисдикція	уся держава за виключенням 4 регіонів (Каталонія, Навара, Канари та Країна Басків) – сільська, приміська, містечкова територія	уся держава (за виключенням особливого статусу провінції Аоста) – сільська, приміська, містечкова територія	уся територія Федеративної Республіки Німеччини, дипломатичні та консульські установи ФРН за кордоном, територіальні води Балтійського моря	загальна	вся національна територія та територіальне море	уся країна	уся країна – сільська, приміська, містечкова територія, прикордонна зона	уся територія Франції, а також заморські території – Французька Полінезія, острова Уоліс і Футуна, Нова Каледонію
можливість проходження строкової військової служби	-	-	-	+	-	-	+	+
наявність тяжкої військової зброї	+	+	+	+	+	-	+	+
наявність правоохоронних функцій	+	+	+	+	+	+	+	+

розмежування повноважень з поліцією	за зонами відповідальності	за зонами відповідальності	за зонами відповідальності	за зонами відповідальності	за зонами відповідальності	за зонами відповідальності	за зонами відповідальності	за компетенцією та зонами відповідальності
здійснення провадження в кримінальних/адміністративних справах, проведення слідчих (розшукових дій)	+	+	+	+	+	+	+	+
застосування вогнепальної зброї	+	+	+	+	+	+	+	+
ідентифікація військовослужбовців за форменим одягом, знаками розрізнення	+	+	+	+	+	+	+	+
відповідальність за невиконання законних вимог військовослужбовців, інших посадових осіб формування	згідно із Органічним законом № 2/86 від 13.03.1986 року «Про сили і корпуси безпеки»; Кримінальні	згідно Кримінального кодексу, Польового статуту Корпусу карабінерів	Згідно Кримінального кодексу та закону про Федеральну поліцію	згідно Кримінального кодексу та Закону «Про Військову поліцію та військові правоохоронні органи»	згідно Військово-кримінального кодексу, Кримінального кодексу та Закону про затвердження організації Національної	згідно Закону «Щодо санкцій за порушення деяких норм суспільного життя, громадського порядку та спокою»; Закону «Щодо організації та	згідно Військово-кримінального кодексу та Закону про поліцію	згідно Кримінального кодексу та Кодексу оборони

	м кодексом Іспанії				республікансь кої гвардії	діяльності жандармерії»		
--	-----------------------	--	--	--	------------------------------	----------------------------	--	--